

Hunt Institute for Botanical Documentation
5th Floor, Hunt Library
Carnegie Mellon University
4909 Frew Street
Pittsburgh, PA 15213-3890
Contact: Library
Telephone: 412-268-2434
Email: huntinst@andrew.cmu.edu

The Hunt Institute is committed to making its collections accessible for research. We are pleased to offer this digitized version of an item from our Library.

Usage guidelines

To the best of our knowledge, this item is in the public domain. We have provided this low-resolution, digitized version for research purposes. To inquire about publishing any images from this item, please contact the Institute.

About the Institute

The Hunt Institute for Botanical Documentation, a research division of Carnegie Mellon University, specializes in the history of botany and all aspects of plant science and serves the international scientific community through research and documentation. To this end, the Institute acquires and maintains authoritative collections of books, plant images, manuscripts, portraits and data files, and provides publications and other modes of information service. The Institute meets the reference needs of botanists, biologists, historians, conservationists, librarians, bibliographers and the public at large, especially those concerned with any aspect of the North American flora.

Hunt Institute was dedicated in 1961 as the Rachel McMasters Miller Hunt Botanical Library, an international center for bibliographical research and service in the interests of botany and horticulture, as well as a center for the study of all aspects of the history of the plant sciences. By 1971 the Library's activities had so diversified that the name was changed to Hunt Institute for Botanical Documentation. Growth in collections and research projects led to the establishment of four programmatic departments: Archives, Art, Bibliography and the Library.

CENTVMMORBIA

Egelkraut.

13

C ad sanguinis reiectiones, profluuiā muliebria, & ad omnia interanea uulnera & ulcerā, potissimū pulmonis. Externis etiam ulceribus summē confert, si uino in quo herba hæc decocta est, lauentur atque abstergantur.

DE COCCIMELEA CAP. CLII.

NOMINA.

KOKKIMHΛEA Græcis, Prunus Latinis & officinīs, Germanis eius arboris fructus Pflaumen / oder Prumen dicuntur.

GENERALA.

Satiua Pruna. Duo sanè Prunorū habentur genera. Vnum satiuorū, in quo genere sunt nigra, candicantia, uersicoloria, cerea, hoc est, ex candido in luteum pallescens, purpurea, Damascena, & si qua sunt alia. Alterum sylvestriū, que Galeno lib. iij. Pruneola, de alimentorum facultatib. ἀχυρωνταμιλα, & in Asia προσμυα, Pruneola sive Prunula uulgo nominant, Germanice Schlehen. Cae eorum amplectaris sententiam, qui Poterium esse putant: neque enim facultates, necq; notæ Prunulis respondent.

FORMA.

Prunus arbor est radicibus summo cespite uagantibus paucis, caudice subrecto, scabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim ferrato, flore candido, foliato, pomo carne cuteq; uestito, osse intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis nascitur. Damascena in Damasco Syriæ, à quo cognominata sunt. Sylvestris autem passim in sepibus reperitur.

TEMPVS.

D Satiua in æstate poma sua profert, sylvestris autem autumno.

TEMPERAMENTVM.

Satiuae Pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Sylvestris adstringunt, ut fusius ex eorundem facultatibus innotescet.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Eius pomum estur, stomacho tamen aduersatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & præsertim in Damasco genita, exiccata stomacho utilia sunt, & aluum cohibent. Folia in uino decocta & garriſſata columellam, gingivias & tonsillas fluxione laborantes reprimunt. Præstant idem & sylvestrium Prunorū fructus cum maturuerunt siccati. Cum sapa decocti stomacho utiliores, & ad cohibendam aluum aptiores redduntur. Gummi Prunorū glutinat. Potum in uino calculos conterit. Ex aceto illūtum, impetigines infantium sanat.

EX GALENO.

Pruni fructus uentrem subducit, recens quidem plus, aridus uero minus. Cæterum Dioscorides, haud scio cur, Pruna Damascena siccata uentrem sistere ait, quum tamen & ipsa palam etiam subducant, minus tamen ijs quæ importantur ex Iberia. Damascena quidem magis adstringunt: at quæ Iberia fert, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportione respondent; minus enim adstringunt quæ in Iberia nascuntur, magis uero quæ Damasci. Porro ut in summa dicam, quarum in folijs aut germinibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, ijs decoctis phlegmone in columella aut tonsillis existentes colluuntur. Sylvestriū fructus euidenter adstrictiorius est, uentremq; sistit. Gummi autē arboris sunt qui dicant cum uino potum lapides confringere, cum aceto uero puerorū sanare impetigines. Ac si id præstat, clarum est incidendi tenuandiq; illi facultatem inesse. Raro fructum hunc austерum aut acidum, aut omnino iniucundum inuenias, ubi exactam maturi-

PRVNVS
SATIVA.

Pflaumenbaum.

14

404

PRVNVS
SYLVESTRIS.
Schlehen.

A maturitatem fuerit assecutus. Priusquam enim eò perueniat, nullus est fermè qui non acorem, aut acerbitatem præ se ferat: est qui & amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verum quum humectare & refrigerare mediocriter uentrem statuemus, utilis erit: quem subducit humiditatis & lensoris sui gratia. Prunis porrò æque ac sicibus concessum est, ut uel exiccata utilia permaneant. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima ijs quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxaç sunt. At parua, dura, acerbaç & in cibo permolesta, & uentri subducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè conueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè uentrem molliunt, etiam si sola comedantur, & multo magis si melicratum ipsum subsorbeatur.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonsillis, gingiuis, uuæ prosunt in uino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum molliunt. Sylvestriū quidem Prunorum baccæ, uel è radice cortex, in uino austero si decoquat, ita ut triens ex hemina supersit, aluum & tormina fistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi. Et in ijs & satiuis Prunis est limus arborum, quem Græci Lichena appellant, rhagadijs & condylomatis mirè utilis.

DE CONIO CAP. CLIII.

NOMINA.

KΩΝΕΙΟΝ græcè, Cicuta Latinis & officinis, Germanis Würgerling/ Wundtscherling/ Schirling/ oder Wüterich/ quasi tyrannus dicitur, quod scilicet hominē interficiat, si intra corpus sumatur. Hinc est quod Athenienses eius succo in interimendo sapientissimo philosopho Socrate, quem falso Anytus & Melytus quasi parum recte de Dñs sentiret, accusarunt, usi sunt.

FORMA.

Caulem profert geniculatum Fœniculi modo, magnum. Folia ferulæ, uel, ut Plinius ait, Coriandro similia, angustiora tamen & graueolentia. In cacuminibus adnascentes ramulos & umbellā. Florem subalbum, semen Aniso simile, albidius tamen. Radicem concavam nec profundam.

LOCVS.

Passim in pratis, locis incultis & umbrosis nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense flores & semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi uim Cicuta, atque adeo uenenum est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Inter letalia connumeratur Cicuta, sua frigiditate enecans. Remedio est meraci uini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquam semen & coma arescat, expressusq in sole densatur. Multus aridi ad medendi rationem usus est. Miscetur utiliter collyrijs, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & erysipelata illitus restinguunt. Herba cum coma trita & testibus circunlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, languidaç reddit. Lac extinguit, mammas in uirginitate increscere prohibet. Puerorum testiculos tabescere facit.

EX PLINIO.

Cicuta uenenum est, publica Atheniensium poena iniusa, ad multa tamen usus non omittendi. Semini & folijs refrigeratoria uis, quæ si enecat, incipiunt algere

406

CICUTA

Wüterich.

A algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excalfactoria. Sed in uino pota, irremediabilis existimatur. Succus ex primitur folijs floribusq;: tunc enim maximè tempestiuus est & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos, necat sanguinē spissando. Hæc altera uis. Et ideo sic necatorū maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandū malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumq; dolores sedandos circunlitus. Miscentur collyrijs, & alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoq; tumorem omnem doloremq; & epiphoras sedant. Anaxilaus autor est, mammas à uirginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerarum mammis imposita extinguit, ueneremq; testibus circa pubertatem illita.

DE CYNOGLOSSO OFFICINARVM CAP. CLIII.

NOMINA.

KYNOGLOSSON græcè, latinè Lingua canina: officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Hundszung appellat. Animaduertendum tamen nos non temerè adieciisse officinarum: neque enim Dioscoridis damus Caninam linguam, quæ uidua caule est, & uiribus etiam ab hac nostra diuersa.

Lingua canina.

Dioscoridis Cy-noglosson.

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiore, hispidum, surculosum: folia angusta, prælonga & lanuginosa, non uenosa, moliaq;: florem primum purpureum, dein cœruleum, stamina habentē purpurea: radicem oblongam, & profunda d' terram penetrantem.

LOCVS.

Passim circa itinera prouenit.

TEMPS.

Iunio & Julio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores herbarij frigidam & siccām esse statuunt in ordine secundo.

VIRES.

Oris & alijs maleficis ulceribus medetur. Dysenteriæ etiam prodest. Debet itaque illius herbe usus esse in omnibus ulceribus, vulneribus, scabie Hispanica, & similibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhœæ & destillationibus: atque hinc est quod catapotiorum compositioni, quorum nomenclatura est ad omnes mōbos catarrhi, aut de Cynoglosso, admisceatur.

Catapotia de Cy-noglosso.

DE CNICO.

403

CYNOGLOSSVM
OFFICINARVM.

Hundszung.

CARTAMVS

Wilder gartensaffran.

m

DE CNICO CAP CLV

NOMINA.

Cartamus.

Crocus hor-

tensis.

NIKOΣ græcè, Cnicus & Cnecus latinè nominatur. Officinæ Cartamum & Crocum hortensem appellant. Germani Wilden gartensaffran / ad differentiam Atractylidis, de qua suprà dictum est.

FORMA.

Folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine. Florem similem Croco, semen candidum & rufum, oblongum, angulosum.

LOCVS.

Nascitur in hortis & agris satus.

TEMPS.

Floret Julio & Augusto mensibus, ac subinde semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertiū est ordinis excalafacientium eius semen, si quis foris eo uti uolet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius flore utuntur in obsonijs. Semen tundit & ex eo exprimit succus qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamē aduersatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, si succus eius amygdalis, nitro, aniso, & melli cocto misceatur. Oportet autem ante cœnam in partes quatuor diuisas Iuglandis nucis quantitate duas aut tres sumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sumatur Cnici candidi sextarius, amygdalarū tostarum & decorticatarū cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, caricarum triginta carnes. Seminis succus lac cogit, & ad soluendum aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

D Cnici semine duntaxat ad purgationes utimur.

DE CENCHRO CAP CLVI

NOMINA.

Milium una-

de dictum.

ERXPOΣ Græcis, Milium Latinis & officinis, Germanis Hirſt appellatur. Nomen, Festo autore, à miliaria summa deriuatum.

FORMA.

Frumenti genus stipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, semine in iuba tereti & pendulo, folliculo concluso, radice numerosa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoso solo prius serendum, postea in calido præcipiunt. Gaudet solo limoso uliginosoꝝ.

TEMPS.

Augusto mense demetendum.

TEMPERAMENTVM.

Milium primo ordine refrigerat, exiccat autem tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululum etiam tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam puls confitum aluum sistit, urinam autem mouet. Tostum uero saccis inditum & fomentilo co appositum, torminibus & alijs doloribus auxilio est.

EX GALENO.

Milium ut ferculum comedestum inter omnia frumentacea edulia minimū nutrimenti confert. Sed & uentrem desiccat. Porrò foris impositum in sacculis idoneum est fo-

MILIVM

Hirß.

m 2

Panis ex milio. **C**est fomentum ijs quæ citra morsum exiccati postulant. Cataplasmatiſ etiam modo illitum exiccare potest, attamen admodum friabile est, proinde difficultis est eius in cataplasmatiſ uſus. Panis ex milio exigui est alimenti & refrigerantis. Constat in ſuper prægidum & in ſtar arenulae aut cineris friabilem eſſe; caret enim penitus glu tinoflo pingui; iure itaque aluum humentem desiccat. Milium tamen ad omnia pa nico prætantius, nam & ſuauius editur, facilius concoquitur, uentremq; minus co hibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctam eſitant, ueluti triticeam agrico lae: clarumq; eſt id edulij tanto quam illa que per ſe ſola ſumuntur melius eſſe, quan to lac milij natura ad boni ſucci procreationem, aliaq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, uentris subductionem, in totum corpus di ſtributionem, adeoq; ipsam in edendo ſuauitatem ac uoluptatem.

EX PLINIO.

Milio ſiſtitur aliuus, diſcutiuntur tormina, in quem uſum torretur antē. Neruorum doloribus & alijs feruens in ſacco ponitur, neque aliud utilius, quoniam leuiſimū molliſſimumq; eſt, & caloris capaciſſimum. Itaque talis uſus eius eſt ad omnia quibus calor profuturus eſt. Farina eius cum pice liquida, ſerpentium & mul tipedæ plagiſ imponitur.

EX SYMEONE SETHI.

Difficulter concoquitur, uentrem ſiſtit, parumq; nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione uentriculi indigent. Sumptum cum lacte, uel amygdala thasia facilius concoquitur, & humidius fit.

DE CRAMBE SATIVA CAP. CLVII

D

NOMINA.

KRAMBE Κράμβη græcè, Brassica sativa latine, officiniſ & uulgo Caulis, Germanicè Röll appellaſ. Crambe Græcis dicta cenſetur quaſi νερέμελη, quod pupillas oculorum, quas Græci νόρας uocant, obtundat, hebetetq;. In qua certè ſententia fuifſe Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen teſtatur:

Nuncueniat quamuis oculis inimica Coramble.

Attici integro nomine νερέμελη protulerunt, alio ſed potiore etymi ſenu, quaſi νερῶ αὐτεῖ, uel rectius αὐτεῖ, id eſt, crapulae ſatietaſiſ contraueniat. Nam uino aduersatur, ut inimica uitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcet, & poſtea ſumpta crapulam diſcutit.

GENERA.

Etiſ plurima ſint Brassicæ genera, ut ex ueteribus rei rusticæ ſcriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie uifitatæ ſunt, producemus: quarum una Græcis λάχα, hoc eſt, leuiſ nominatur, grandibus & latis folijs, caule magno: Germanis breiter oder groſſer Röll uocatur. Altera crispa, quæ à ſimilitudine apij σελινοειδής, id eſt, Apiana nuncupatur. Vulgo crispus caulis, Germanicè krauer Röll. Tertia propriè uocatur Crambe, minutioribus caulis, & tenuioribus folijs, flore lu teo, Germanicè kleiner Röll, ut ab alijs diſcernatur, nominari potest, aut simpliciter & ſine adiectione Röll. Quarta ſeſſilis eſt, folio & capite patula. Vulgus caput os caules, quaſi capitulatos appellat, quoniam in capitis formam extuberant. Folia enim horum in orbem glomerantur, exterius calloſa & per ambitum rugata, multis intus carinarum uoluminibus, externis ſemper interiora complectentib. Huc alludentes Germani Cappiſſtrant uocant. Nonnulli à candore foliorum Brassicam albam, & caules albos appellare maluerunt. Hoc genere Brassicæ in plerisque Germani

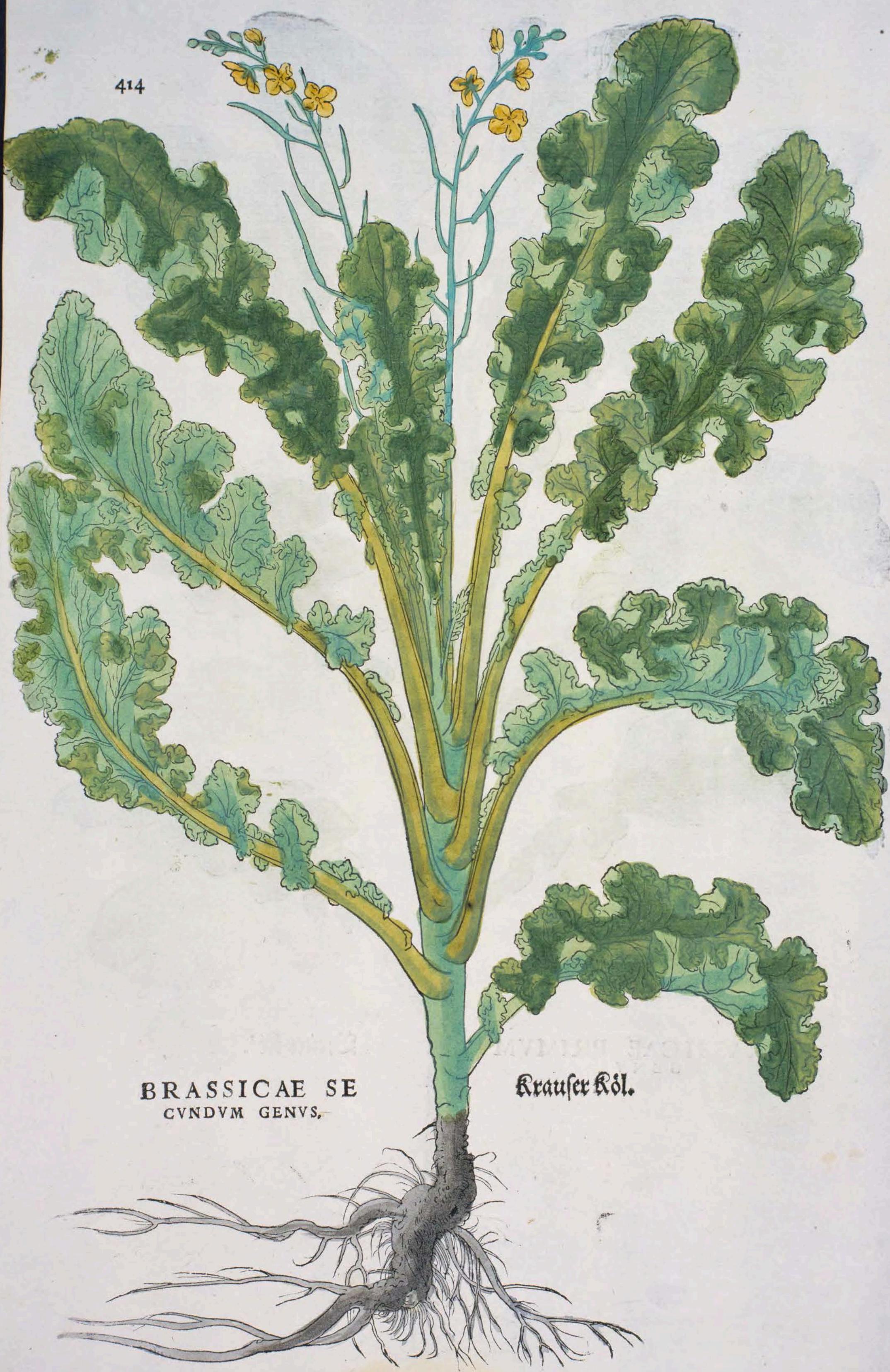

BRASSICAE PRIMVM
GENVS.

AB PLINII

Breiter Köl.

32. DAVIDSON
M. 3

BRASSICAE TER
TIVM GENVS.

Kleiner Röll.

m 4

415

BRASSICAE QVAR
TVM GENVS.

Kappifraut.

A Germaniae partibus, Boioaria potissimum, per integrum anni curriculum quotidiane uictitant, quod illic eius prouentus sit uberrimus.

FORMA.

Caule est Brassica leuiter rubente, crasso, folio prægrandi, carnosö, ex cæsio condicante, in latus utrinque diffuso, prominulis uenarum toris fruticante, cyma patula, flore tum luteo, tum albo, semine in siliquis.

LOCVS.

In hortis hodie passim proueniunt Brassicæ. Frigidis uero & pluvijs regionibus positio earundem optima,

TEMPVS.

Augusto mense potissimum florent, ac subinde semen etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Brassica tum manducata, tum foris imposta exiccat, Sicca uero & calida primo ordine,

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Brassica sativa alio est idonea, si leuiter feruefacta edatur. Percocita uero aluum fit, & multo magis bis cocta, & in lixiuio decocta. Aestiuia stomacho nocet & acrior est. In Aegypto propter amaritudinē nō estur. Obscuritate uisus laborantib. & tremulis comesta auxilia. A cibo sumpta ex crapula & uino noxas restinguunt. Cyma eius stomacho utilior, sed acrior, & ad ciendā urinā ualidior. Cōdīta sale stomacho inimica est, aluumq; cōturbat. Crudus eius succus cū iride & nitro deuoratus aluum mollit. Cū uino potus uiperarū morsib. succurrit. Cum Fœnigreci farina, podagrīcīs & articulorū doloribus correptis, ulceribusq; sordidis & uetustis illitus prodest. Caput purgat per se naribus infusus. Menses dicit cum loliacea farina inditus. B lia per se aut cum polenta trita, omnibus inflammationibus & cedematis cōferunt. Erysipelatis, epinyctidis & lepris medent. Cum sale carbunculos rumpunt. Capillorum incipite defluxū retinent. Cocta autem & mellī mixta gangrænarū pascen- tibus malis opitulan. Cruda ex aceto comesta lienosis prosunt. Mansa uero deu- rato succo uocem amissam restituunt. Decoctū eius potum, aluum & menses mouet. Flos post conceptionē in pessō subditus sterilitatē facit. Semen eius, præsertim quæ in Aegypto nascitur, potum lumbricos pellit. In antidota coeliacorū additur. Faciem lentiginesq; expurgat. Cauliculi uirides cum radice cremati, & adipe porci uetusto excepti, diuturnos laterum dolores impositi mitigant.

EX GALENO.

Brassica esculenta desiccandi uim habet tum esa, tum foris imposta, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui & ulcera glutinat, & maligna ulcera sanat. Præterea phlegmonas iam induratas, ac ægrē solubiles, & id genus quoque erysipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes sanat. Habet quiddam etiam in se abstersionum, quo lepras curat. Porrò semen eius potum lumbricos interficit, maxime Brassicæ Aegyptiæ, quanto ea scilicet temperatura siccior est. Sanè amaræ qualita- tis particeps semen est, sicut uidelicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea sunt. Secundū eandem facultatem ephelidas, lentigines, & quæcunq; alia modicā abstersionē postulant, adiuuat. Caules Brassicæ combusti, cineres efficiunt admodum desiccantes, ut uidelicet iam & adurentē uim participant. Hac ratione ei ueterem adipem cōmiscentes, ad inueteratos laterum dolores, & si quid eius fuerit generis, adhibent. Nam ualenter digerens medicamentum efficitur. Brassicæ quoque succus purgandi quandam uim obtinet: contrā solidum eius corpus siccitatis ratione cohibere magis quam incitare deiectionem potest. Proinde quum expellere alui excrementa propositum erit, aheno in quo elixa unā cum aqua fuit, pro- prius admoto, ipsam eximere confestim, uascoloq; in quo paratur, oleum cum garo injice-

C inijcere oportebit. At humentē aluum siccare uolentes, quum mediocriter bulijſſe uidebitur, priore aqua effusa repente aliam calentem inijcimus, acita rursus in ea discoquimus usquedum tenera flaccidaç̄ euaserit.

EX PLINIO.

Cato crispam maximē probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorū caligini, ſcintillationibusç̄, uel ſtomachi doloribus, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laſeris radicula, ſumptā acetabulī duobus matutino. Tantamç̄ eſſe uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri ſentiant. Ergo uel cum uino tritam, ſorbendam, uel ex olei intinctu ſumendā. Podagræ autem, morbiſç̄ articulatiſſ illini cum rutæ, coriandri & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosç̄ mirè iuuari. Si foueantur uulnera & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis ſanari poſſunt. Foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque diſcuti opus ſit. Insomnia etiam, uigiliasç̄ tollere decoctam, ſi ieuii edant quamplurimam ex oleo & ſale. Tormina, ſi decocta iterum decoquaſ̄, addito oleo & ſale, cumino, polenta. Si ita ſumatur ſine pane, magis profuturā. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui Brassicā eſtauerit, afferuari iubet, calefactamç̄ neruis remedio eſſe. Auribus quoq̄ ex uino ſuccum Brassicæ tepidum inſtillari ſuadet. Idç̄ etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeueraſt. Et impetigines eadem ſanari ſine ulcere. Græci biles detrahere non percoctā putant. Item aluum ſoluere, eandemç̄ bis coctam iſſtere. Vino aduersari, ut inimicam uitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorū claritati conſerre multum, ſucco uero crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimū. **D** Hippocrates cœliacis, dysentericis bis coctā cum ſale dari iubet. Item ad tenaſmon, & renum cauſas. Lactis quoq̄ ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationem ſceninis. Crudus quidem caulis ſi edatur, partus quoq̄ emortuos pelli. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæç̄ ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale. Item ſpleneticis in uino albo per dies quadraginta. Contra uero ſingultus cum coriandro, & anetho, & melle, ac pipere, & aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentiū iſtibus, & ſordidis ulceribus & uetustis, uel ipsam aquam cum hordeacea farina. Succū ex aceto, uel cum Foenogræco. Sic aliqui & articulis, podagrīç̄ imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, imposta leuat. Item repentinæ caligines; has & ſi mandiſ ex aceto. Sugillata uero & alios liuores pura illita. Lepras & pſoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus testium & genitalium malis hanc utiliſſimē imponi aſſerit. Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulſis cum ruta. Et muris aranei morsus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpium Brassicæ aridorum cinis, inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicū dolores cum adipe peruetuſto. Plura de Brassicæ uiribus uide apud Catonem de re rustica, cap. clvij.

EX SYMEOENE SETHI.

Malum & melancholicū ſuccum procreat. Viſum hebetat, & ſomnū per contraria inſomnia interturbat. Succus eius aliquatenus purgat: corpus uero eius uenit̄ ſiſtit. Quapropter in quibus humectā aluum exiccare uolumus, ipsam modice decoquentes, aquamç̄ primam abſcientes, confeſtim alteri aquæ feruenti indimus: nihil enim neque aëris, neque frigidæ aquæ quod bis coquitur tangere debet. Aſſiua Brassica peioris ſucci eſt quām hyberna. Cit uero urinam, lumbricos interficit; & ijs qui ex uino crapula laborant auxiliatur. Fertur autem quod ab humiditate ortam hebetudinem ſanet. Cocta cum pingui carne, plurimum noxæ atque uitij amittit.

A amittit. Flos eius proprietate quadam semen genitale corrumpit, utero impositus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem laedit. Tradunt quoque si ante alios cibos assumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quod eius succus cum melle sumptus, magnificè defctiones uocis iuuet. Vulneribus imposta, ea conglutinat, & malefica ulcera, & induratas inflammationes sanat.

DE CRVCIATA CAP. CLVIII.

NOMINA.

VO nomine ueteres hancherbam appellauerint nondum compertum habeo. Neque enim Isatis est, quam uulgaris Saponariam uocat, ut suo loco docebimus, ideoq; nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationem autem Germanicæ nomenclaturæ Cruciatam diximus, quod eius radix in modum crucis transfossa sit. Ut hoc etiam nomine græ. Cruciata cur
cè *sævōrūnθ* dici posset. Germanicè *Creuzwurz* / *Sperenstich* / & *Madelgeer* *sævōrūnθ*. dicta.
nuncupatur.

FORMA.

Caulem rotundum obtinet, dodrantalem, in summo rubentem, alas multas habentem, è quibus singulis bina folia crassa, angusta & oblonga, floresq; orbiculatum purpurei è siliquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longam, crucis instar ab utroq; latere perforatam, à qua illi nomen inditum est.

LOCVS.

Nascitur locis incultis.

TEMPS.

B Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTUM.

Admodum amara est, unde facile colligere licet calidam & siccum esse.

VIRES.

Recentiores eius esse magnum contra pestilentiae uenena usum tradunt. Item quod ea quæ in thorace sunt educere ualeat. Quæ sane singula præstare posse amarus sapor qui illi inest abunde docet. Abstergunt enim expurgantq; amara, & quæ in uenis est crassitiem incidunt, Galeno libro quarto de simpl. medicamentorū facultatib. cap. decimo septimo, autore. Quamobrē menses etiam mouet, comitiali morbo competit, & alia quæ amaris ab eodem tribuuntur, præstare potest.

Vulneribus etiam glutinandis mirificè conduit.

DE CISSO.

NOMINA.

KΙΣΣΟΣ grēcē, Hedera latinē, Ephew Germanicē dicitur. Athenienses Cifſos cur nomi-
Bacchum appellant Citton, quo nomine rigens Hedera quæ sine ad nata.
miniculo stat, sola omnium generum ob id uocata est Cifſos; è diuerso
nunquā niſi repens humi Chamæcifſos. Sic Dionysia, hoc est, Bacchica Dionysia.
nominata est à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam asportauit: uel
quod in tutela eius fuerit. Nam ut ille iuuenis semper, ita hæc uiret. Nec secus o-
mnia, ſicut ille mentes hominum, illigat. Hedera uero dīcta est, quod uetustis pa- Hedera unde
rietibus hæreat: uel potius quia edita petat, & altè diuagetur: uel quia id cui adhæ- appellata.
ferit, edat atque corrumpat.

GENERA.

Plurimas, Dioscoride autore, ſigillatim habet species, ſed maximē generales tan-
tum tres. Candida enim quedam dicitur, eo quod candidū fert fructū; hæc foemina Candida.
à Plinio uocat. Germanis weifer Ephew nominari cōmodē potest. Altera nigra, Nigra.
quæ nigrum producit fructum: hæc Plinio mas nominatur. Germanis schwär-
zer Ephew. Hæc etiā parietibus obrepit, murisq; pertinacius hæret quām ut poſ-
ſit abire, hinc Maurephew Germanis uocatur, & Baumephew quod ſcilicet ar-
bores ſuo complexu strangulet. Tertia priuatim Helix, id est, clauicula, & hederu- Helix.
la nuncupatur. Germanis klein Ephew/oder Erdephew.

FORMA.

Nigra, quæ in Germania noſtra prouenit, arbores & parietes radicosiſ ample- Nigra.
ctitur brachijs, in totum fruticosa, folia pŕimum cum pubefcit angulosa, compluri-
mum in triangulam faciem exeuntia habens. Vetusſiori rotundantur, pinguia, du-
ra, immortali uiore; flore exili, uitigineo, non inodoro; baccis pŕimum herbaceis,
mox atris, & nonnunquā croceis, longiori pediculo in uiae modum dependenti-
bus, ſparsioribus racemis non in globum candidæ modo coēuntibus, ſed in acinos
discretis. Radice numeroſa, denſa, flexuosa, cōtorta, ac furculosa, nec admodū pro-
fundā. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, ma- Candida.
ximē ramosa & robusta, corymbis, hoc eſt, racemis in orbem circumactis, aut folio
albicat. Helix quantu muis diu uiuat, Theophrasto autore, nunquā fert fructum, Helicis.
adeoq; sterilitate à cæteris diſtat. Parua tenuiaue huic folia, angulosa & rubra, uiti-
culæq; tenues ſine corymbis.

LOCVS.

Hedera aquis gaudet. Nigra paſſim circa muros crescit. Helix uero in ſyluis hu-
mi ſerpit.

TEMPVS.

Nuſquam non uiret Hedera.

TEMPERAMENTVM.

Hedera ex contrarijs cōposita eſt facultatibus: habet enim quiddam adstringen-
tis ſubſtantiae, quæ terrena & frigida eſt. Habet etiam nōnihil acris, quæ calida eſt.
Nec deſt tertia, aqueam nanq; ſubſtantiam quandam tepidam obtinet, certe ſi ui-
ridis ſit. Siquidem dum areſcit, hæc prima exhalet neceſſe eſt, manetq; quæ terrea
eſt & frigida adstringensq; & ea quæ calida & acris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adstringens eſt. Nervos tentat. Flores triū digitorum
carptu, in uiño bis die poti, ad dysentericos faciunt. Ambuſtis cum cerato illiti pro-
funt. Tenera folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorū
& corymborum ſuccus cum irino unguento, melle, aut nitro naribus infunditur.
Et contra ueteres capitis dolores ualet, atque eo perfunditur caput cum aceto & ro-
faceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederae ſuccus,

n aut

H E D E R A
H E L I X.

Klein Ephew.

n 2

Caut epotī corymbi imbecillitatē pariunt, mentemq; turbant largius sumpti. Pilulae quinque corymborū tritae calefactæq; in malicorio cum rosaceo si instillentur in contrariā aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta, omniū ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint, illinuntur. Virtus cutis in facie & ambusta, uti iam diximus decocta, sanant. Mouent menses triti & subditi corymbi. Idem poti post purgationes foeminarū drachmę pondere sterilatatem faciunt. Pediculus foliorū melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & fecetus extrahit. Succus instillatus in naribus, graueolentiā & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosq; illita necat. Radicum succus cum aceto potus, phalangiorum morsibus succurrit.

EX GALENO.

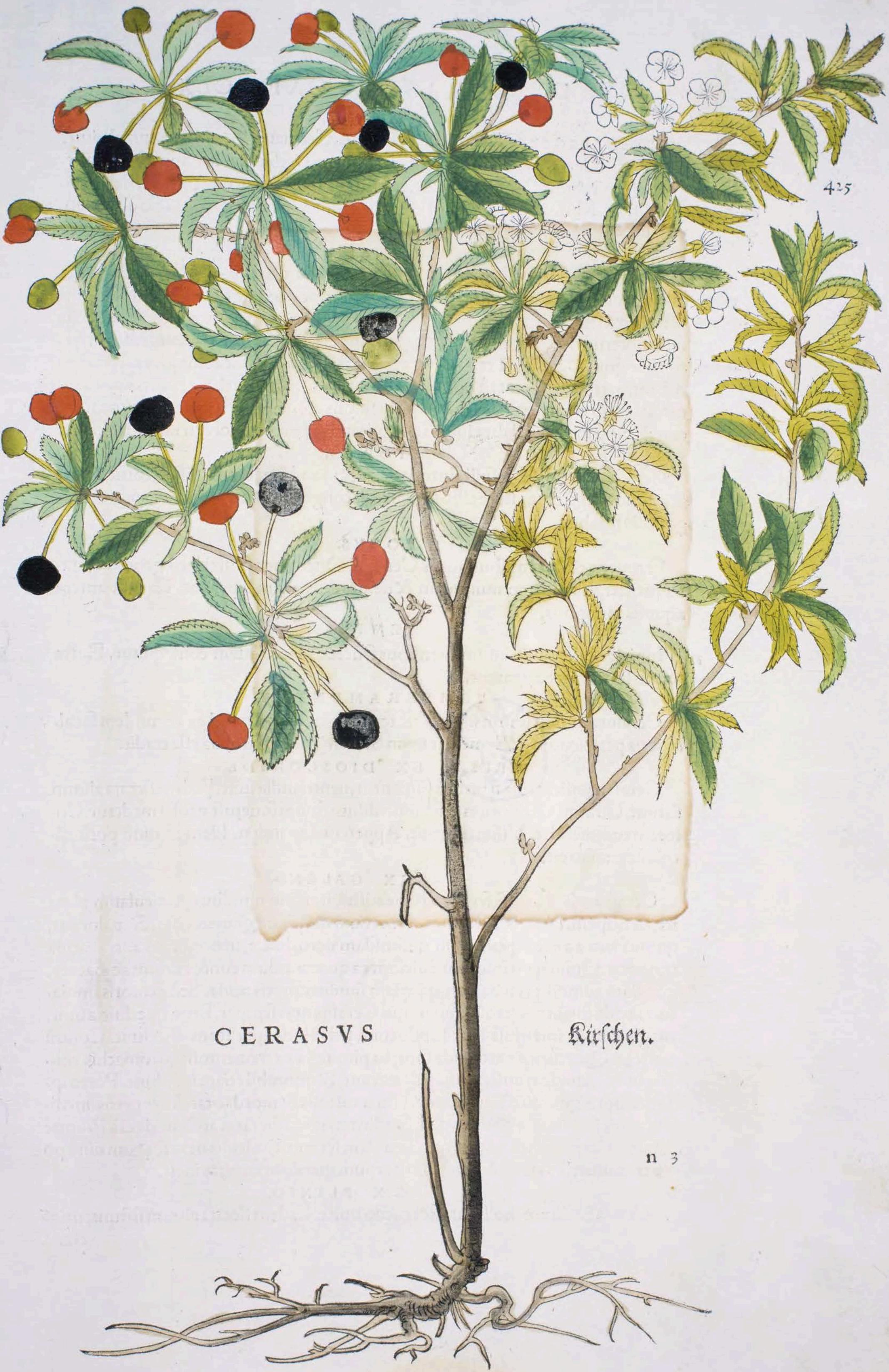
Viridis, folijs eius in uino decoctis, ulcera grandia conglutinat, quæque maligna sunt, ad sanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienosis prosunt. Flores autem quodammodo ualidiores sunt, ut ad leuorem redacta cum cerato ambustis conueniant. Præterea succus medicamentū est, quod naribus infusum capiti purgando idoneum existit. Vetustas aurium fluxiones sanat: ad hæc ulcera uetera tum in auribus, tum in naribus. Porro si acrior appareat, aut rosaceo, aut dulci oleo miscatur. Lachryma eius pediculos interimit, pilis nudat, usque adeo calidæ potestatis ut obscurè adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarū in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Iisdem neruis adhibita foris prodest. Eadem natura quæ & aceto, ei est. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam ciunt potu, capitidis dolorem sedant, præcipue cerebro: continentiq; cerebrū membranæ utiliter mollibus folijs impositis, cum aceto & rosaceo tritis & decoctis, addito postea rosaceo oleo. Illinuntur autem fronti, & decocto eorū fouetur os, caputq; perungitur. Lieni & pota & illita prosunt. Decoquuntur & contra horrores febrium, eruptionesq; pituitæ, aut in uino teruntur. Corymbi quoque poti uel illiti lienem sanant: iecinora autem illiti. Trahunt & menses appositi. Succus Hederæ tædia nariū graueolentiamq; emendat, præcipue albæ satiuæ. Idem infusus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ est, ferro calefactus: satisq; est acinos sex in uini cyathis duobus sumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulso poti, tineas pellunt: in qua curatione uentri quoque impo-suisse eos utile est. Hederæ quam chrysocarpon appellauimus, baccis aurei coloris uiginti, in uini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aqua quæ cutem subierit, per urinam educit Erasistratus. Eiusdem acinos quincq; tritos in rosaceo oleo, calefactosq; in cortice punici, instillavit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci succū habent, præsumpti potu, à crapula tutos præstant. Item sanguinē excreantes, aut torminibus laborantes. Hederæ nigræ candidiores corymbi poti steriles etiam uiros faciunt. Illinitur decocta in uino omniū ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint. Lachryma Hederæ psilothrum est, phthiriasimq; tollit. Flos cuiuscunq; generis trium digitorū carptu, dysentericos & aluum citam emendat, in uino austero bis die potus. Et ambustis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in aceto potus, contra phalangia prodest. Huius quoq; ligni usæ spleneticos bibentes sanari inuenio. Et acinos terunt, moxq; cōburunt, & ita illinunt ambusta, prius perfusa aqua calida. Sunt qui & incidat succi gratia, eoq; utantur ad dentes erosos, frangiq; tradunt, proximis cera munitis ne ledantur.

Gummi etiam in Hedera querunt, quod ex aceto utilissimum dentibus promittunt.

DE CE-

C

NOMINA.

KEPAΣΟΣ Græcis, Cerasus Latinis, Germanis Kirschenbaum dicitur. Cerasum autem arborem, ut Athenæus refert lib. ij. Dipnosoph. à Cerastun Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem est qui etiam fructum cognomine ciuitatis appellavit Cerasum.

Cerasus unde dicta.

GENERA.

Multa Cerasorum sunt genera, in Germania tamen tria, quod sciam, duntaxat primum. prouenient. Primi enim generis sunt rotunda, ac maxime rubent, suaq; uoce illis secundum. dicuntur Amarellen. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus similia sunt, differunt autem colore, qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem horum lingua Weichsel. Tertiū generis prædictis minora sunt ac longiora, partimq; rubent, partim nigrant: à nonnullis priuatim Kirschen uel Kerschen appellantur. Nos una īcone omnia tria complexi sumus. Quæ in utroq; genere nigra sunt, ea uescentiū manus & labra succo suo, qui sanguineus est, mororū instar inficiunt.

FORMA.

Cerasus folio ferè Mespili, duro, latiore, & in ambitu serrato cōstat, cortice leuo, in candido nigrante, flore albo racematum congesto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

LOCVS.

Frequens est in omnibus hortis Cerasus. Quæ tamen posterioris generis Cerasia profert, in sylvis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autem aquosis montibus.

TEMPVS.

Iunio ac Julio potissimum mensibus fructus maturitatem consequitur. Flores primo statim uere apparent.

TEMPERAMENTUM.

Cerasorum non unum idemq; est temperamentum, quod ex eorundem facultatibus perspicuum fit. Symeon tamen Sethi frigida & humida esse tradit.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Cerasia quidem ipsa si uiridia sumantur, uentri utilia sunt. Eadem siccata aluum fistunt. Gummi Cerasorum cum uino diluto sumptū, uetus tæ tussi medetur. Colorem commendat. Visum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potū calculosis auxilio est.

EX GALENO.

Cerasus arbor fructū fert non paris ad strictionis in omnibus particulatim planitis participem. Nam & in horum, sicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam uero dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium ea quæ nondum concocta sunt ac matura, quædam admodū acerba sunt, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbā exuperat, in Cerasis non semper. Ergo quæ dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minus apta stomacho sunt. Contrà austera. Quæcunq; uero acida sunt, ea pituitosis excrementosisq; stomachis conueniunt. Siquidem austeri magis exiccat, & nonnihil etiam incidunt. Porrò ipsius arboris gummi cōmunem omnibus uiscosis & mordacitatem expertis medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accōmoda est. Propriæ autem (si quidem uerum est quod quidam scribunt) calculis uexatos cum uino potū adiuuat. Nam sic illi tenuium partium quædam facultas inest.

EX PLINIO.

Cerasa & aluum molliunt, stomacho utilia. Eadem siccata aluum fistunt, urinā ciunt.

A ciunt. Inuenio apud autores, si quis matutino roscida deuoret cum suis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur.

EX SYMEOSE THI.

Cerasia malii succi sunt, uentrem subducunt, humidum uentriculū ledunt, præsertim cum non sunt matura. Pro sunt autem calidis & siccis uentriculis ac temperaturis. Gummi uero arboris cum uino sumptum calculosis auxiliatur.

APPENDIX.

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore destillat ueteri tussi mederi, ex quo ui no sumptum gutturis lenire asperitates, fastidia discutere, & ciborum appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantium ex acetato sanare.

DE CYANO ▶ CAP. CLXI ▶

NOMINA.

KYANΟΣ Græcis, Plinio & Latinis alijs Cyanus appellatur. Nonnulli Baptisecula, quod secantibus & metentibus officiat, retusa in eius oc cursu falce. Nam & seculam ueteres falcem dixerunt. Rectius tamen Blaptisecula uocaretur, quod βλάπτει Græcis nocere significet. Nostris florem frumentorum, Germani autem blaue Kornblumen nominant, quod scilicet in frumentario nascat agro. Cyanos uero dicta est haec planta, ob florem quem profert coeruleum, aut quod honorem nomenque dederit coeruleo colori. Hinc est quod pueri in hodiernum usque diem barbulas calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis coerulei nitorem mentiantur.

B

FORMA.

Caulis illi est angulosus, folia angusta & oblonga, calyces rosarum, sed squarosi atque tristes, quos plurimæ coeruleæ stipant barbulæ. Radix oblonga, lignosa, fibris quibusdam capillata.

LOCVS.

Triuialis flos est, passim in frumentis nascens.

TEMPVS.

Iunio potissimum mense floret, nec parum gratiae suo coeruleo colore frumentis ad fert. Hinc est quod rusticorum etiam coronis inseratur, quamquam inodus prorsus sit.

TEMPERAMENTUM.

Frigidæ est temperaturæ atque adeo repellentis, id quod gustus etiam facile indicat, viscositatem manifestam, & nullum prorsus caloris indicium praeseferens.

VIRÉS.

Recentiores recte tradunt huic herbæ facultatem inesse, qua oculis alijsque partibus inflammatione laborantibus prosit.

A

NOMINA.

CROMMYON Græcis, Cepa, & in neutrō Cepe, Latinis dicitur. Officinę genuinum nomen retinuerunt. Germanis Zwibel appellatur: quod sānē uocabulum à Gallico detortum esse uidetur: quandoquidem Galli sua lingua Cepam uocent Siboulam. Crommyon autem, Aristotele in problematis autore, dictum est, quod oculi pupillam comprimi cogat. Nam oculos uellicando expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est. Itidem libro nono Dipnosoph. testatur Athenæus. Cepa uero à capitis magnitudine,

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus concava: caulem teretem rotundumq; per cuius fastigium flores primū candidi, ac subinde semen, in orbem sparguntur: radicem capitamat pluribus compactā tunicis, quę summatim prætenuibus rufisq; uestitur membranis, uertice nigricantē, à quo fibræ capillitij modo fruticant.

LOCVS.

Terram Cepæ amant pinguem, uehementer subactam & irriguam, passimq; hodie in omnibus plantantur hortis.

TEMPVS.

Floret Julio potissimū mense, & deinceps semen profert, quod non antē legendum, quām cum nigrum colorem præ se feret. Siquidem eo colore perfectionem fatetur, nigritiaq; maturitatis index est.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine excalafaciētiū, essentiaq; eius crassarum est partium. Si suc cum eius exprimas, quod reliquum est admodum terreæ substanciæ est, eiusq; calidæ; at succus aqueæ aeriæq; caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior est quām rotunda, item flava quām candida, sicca quām uiridis, & cruda quām cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordicant, flatus ignunt, appetentiam inuitant, extenuant, sitim excitant, fastidium pariunt & expurgant. Aluo utiles sunt. Detractis tunicis inq; oleum coniectæ, ac pro glandibus subditæ, hemorrhoidas, reliquasq; excretiones aperiunt. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginaq; laborantibus. Suppressos menses mouet. Caput purgat naribus infus. Canis morsibus cum sale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inunctus alphos sanat. Cum pari spedio, scabras lippitudines sedat. Varos cum sale reprimit. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. Alui fluoribus prodest. Aurum grauitati, ac soniti confert. Ad purulentas aures, & eliciendam aquam in ijs interceptam ualet. Alopeciæ earum succo utiliter perfricantur; celerius enim quām Alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis doles ciet. Cocta uehementius urinam pellit. In morbis, cocta etiam, copiosius comedesta, lethargū efficit. Cum passis uuis, & fico illita, tubercula cōcoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hemorrhoidas aperit, tum apposita, tum cū aceto inuncta. In sole alphos abstergit, & alopecijs attrita pilos Alcyonio citius restituit. Porrò succus eius ijs qui suffusione oculorū laborant, aut aciem oculorū obtusam præ crassitudine humorū obtinent, inunctus prodest. Tota Cepa manducata flatuosa est. Itaq; quę temperatura sunt sicciora, minus flatuū generant. Crassos corporis humores extenuat, glutinosq; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decocta, acrimonia spoliatur, quamquam ne sic quidem uim perdit extenuandi: uerum facultatē quandam obscurissimā alendi corpori.

430

C E P A

Zwibel.

A corporis exinde acquirit, cuius antea quam decoqueretur, nihil prorsus obtinebat.

EX PLINIO.

Cepæ olfactu ipso & delachrymationi, & caligini medentur, magis uero succi inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris sanare, commanducatæ cum pane. Et canis morsus uirides ex aceto illitæ, aut sicce cum melle & uino, ita ut post diem tertium soluantur. Sic & trita sanant. Tostam in cinere epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea, & genitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argemas inunxere, & serpentium morsus, & omnia ulcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum, & in eisdem sonitu ac gravitatem emendant, cum adipe anserino, aut cum melle stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente obmutescientibus. In dolore quoq; ad dentes colluendos instillauere, & plagi bestiarum omnium, priuatim scorpionum. Alopecias fricuere & psoras tuis cepis. Coctas dysentericis uescendas dedere, & contra lumborum dolores. Purgamenta quoq; earum cremata in cinerem, illinentes ex aceto serpentium morsibus, inter ipsas quoq; multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inutilia esse præcordijs & concoctioni, inflationemq; & sitem facere dixerunt. Asclepiadis schola ad ualidum quoq; colorē profici hoc cibo. Et si succum ieuni quotidie edant, firmitatem ualetudinis custodiri, stomacho utilia esse, ac spiritus agitationi, uentrem mollire, hæmorrhoidas pellere subditas pro balanis, succum cum succo foeniculi contra incipientes hydropises mirè proficere. Item contra anginas, ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos.

EX SYMEOENE SETHI.

B Cepa lotium cit, & semen genitale gignit. Cibi appetentiam excitat. Capitis dolores facit, & stomacho officit. Rationem etiam, ut aliqui ferunt, laedit. Si uero coquatur, plurimum malignitatis deponit, & utilis fit ad thoracis asperitates, & tusses. Hæmorrhoidas imposita aperit, & cum aceto inunctum alphos extergit. Etsi autem crassarum partium substantiæ habeat, humores tamen crassos & lentos extenuat. Ventriculum uero inflat. Si crebrius quis ea utatur, in lienis uitia incidit.

DE CAMPANVL A CAP. CLXIII.

NOMINA.

VVM nobis non constet quo nomine ueteribus appellata sit hæcherba, placuit illam Campanulam, à florum similitudine, qui campana planè referunt, nominare. Germanis Malstraut, hoc est Ceruicaria, dicitur, quod scilicet ad oris, & ceruicis, fauicumq; mala mirifice conferat.

Campanula *planè*
de dicta.
Ceruicaria.

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirsutum, rubescens, folia oblonga, hirsuta, in extremitatibus incisa & ferrata, ad Vrticam proxime accendentia, flores purpureos campanæ aut calatho similes, in medio luteum quid prominens obtinentes, quibus emarcescentibus in rotundis capitulis semen prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidam.

LOCVS.

Gignitur in pratis siccis, in quibus dumeta plurima existunt. Propemodū enim nunquam nisi in dumetis reperi potest.

TEMPVS.

Floret Iunio & Julio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, ut hinc exiccandi illi uim esse quisq; coniçere queat.

VIRES.

Adstringendi habet facultatem, id eo p̄ decoctum illius unicè ad oris exulcerationes,

CAMPANULA

Halskraut.

A tiones, aliaqe eiusdem mala quae ad strictione indigent, confert. Ut ilis etiam haud dubie ad alia quaevis ulcera, ob insignem quam obtinet in exiccando facultatem.

DE CALAMINTHA CAP. CLXIIII.

NOMINA.

KALAMINTHA Grc>is, Calamintha Latini, officiniis Calamentum nominatur. Germanicas appellationes paulo post indicabimus. Calamintha uero dicitur quasi uel bona, uel utilis mentha; namqe nido suo serpentibus fugat. Quod testatur etiam Aristophanes ijs uerbis οὐδὲ οὐδεις παλαιμάνθης, οὐφεως ἐλαστική. Nisi quis existimet à κάλας, hoc est, ligno, quasi lignosam appellari mentham.

GENERA.

Calaminthae Dioscorides tria facit genera. Primum amat montes, ideo huius generis Calamintha montana uocatur. Germanis Stein oder Rattenmünz dicitur. Alterum Latini propriè Nepetam, uulcus eò quod Pulegio simile sit, sylvestre Pulegium nominat. Germani etiā uulgi opinionē sequentes, wilden Poleyn & Rornmünz uocant. Officinæ pro Calamento hoc solo genere utuntur. Tertium Mentastro simile est, Germanicè Geelmünz cōmodè appellatur.

FORMA.

Primum Calaminthæ genus folia Ocymo similia habet, subalba, ramulos angulosos, florem purpureū. Alterum Pulegio simile est, maius tamen, propter quod quidam, ut dictum est, sylvestre Pulegium nominant, quoniam & odorem illius aemuletur. Tertium Mentastro similitudine est, longioribus folijs, caule & ramis prædictis maius, sed minus efficax; flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in montibus & asperis gignitur, unde & montana dicta est. Alterius in campestribus & agris. Tertijs in aquosis locis.

TEMPVS.

Florent Iunio, potissimum uero Julio, mense.

TEMPERAMENTUM.

Calamintha essentia est tenui & calida, siccaqe in tertio quodammodo ordine. Horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experientia cognita. Gustu quidē acris & palam calida est, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia gustu feruentia admodum & acria, Radix inutilis. Pota aut illita demorsis à serpente opitulatur. Decoctum eius potum urinas & menses expellit. Ruptis, conuulsis, orthopnoce, torminibus, cholera, rigoribusqe auxiliatur. Praesumpta in uino uenenis resistit. Regium morbus expurgat. Lumbricos & ascaridas cum sale & melle pota, enecat. Nec secus cocta crudaqe si terat. Elephanticos esitata adiuuat, si postea serum lactis bibatur. Folia trita & apposita, menses ducunt, & fecus interimunt. Accensa aut substrata serpentibus fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Ischiadicis imponitur, ut humorē ex alto euocet, meatusqe transmutet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus.

EX GALENO.

Periclitantibus & corpori admoventibus extrinsecus imposita, primū quidem ualde excalfacit & mordicat, cutemqe laniat, postremo etiam ulcus efficit. In corpus autem intrò assumpta, tum ipsa per se sicca, tum etiā cum melicrato, perspicuo calfacit, & sudorem ciet, omneqe corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipsam contra rigores per circuitū repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo

o inco.

CALAMINTHAE PRI
MVM GENVS.

Ratzenmünz.

o 2

436

CA LAMIN THAE
TERTIVM GENVS.

Gecle Huntz.

A incoctam toti corpori inungentes cum frictione non segni, intrò uero assumentes, sicuti est dictum. Quinetiā & coxendicibus eam quidam in agritudinibus ischadicis tanquā strenuum remediū illinunt: trahit enim quae in profundo hærent, totumq; adeo articulum excalfacit, cutemq; non obscurè adurit, mensesq; tum pota, tum apposita ad modū efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorū remediū, non eo tantum quod strenuē tenues humores digerat, uerum etiā quia extenuet & incidat ualenter crassos, quales sunt qui hunc morbus procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & sugillata digerit. Sed ad talia recentem magis quam arenatem adhibere præstat. Quippe arefacta uehementior redditur, & ad urendū prior. Porrò talis cum sit, ad uenenatarū bestiarū morsus assumitur, uelut etiā cauteria, & quæcunq; medicamenta calida sunt & acria, tenuiumq; partiū, quæq; facile ex alto ad seū circumiacentē omnem humiditatē possunt attrahere. Cæterū quæ illi inest amaritudo, planè exigua est, uerum ad quædā ita efficaciter agit, ut quæ ualentissima est, nimirū quum cōiuncta sit uehementi calorū cum tenui essentia. Quare & ascaridas & lumbricos succus eius infusus aut potus enecat. Eadem ratione aurium uermes, aut si alicubi in parte corporis sinuosa aut implicata quæ putredine tentetur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptū seu pota, seu admota interimit & ejicit. Igitur incidendi quidem ei uis adest propter calorē eius, tenuitatem, & amaritudinē: abstergendi uero propter unicam amaritudinē. Itaq; asthmaticis ob omnia antedicta prodest. Icteris uero potissimum ob amaritudinē, sicut alia ferè omnia amara, utpote abstantia & expurgantia in iecinore prouenientes obstrunctiones. Ad omnia iam dicta efficacior est montana.

EX PLINIO.

B Decocta in aqua ad tertias discutit frigora. Mulierū menstruis prodest. Aestate sedat calores. Vires quoq; contra serpentes habet. Fumū ex ea nidoremq; fugiunt, quam & subternere in metu obdormitoris utile est. Tusa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens, cum tercia parte panis temperata aceto illinit. Succus eius instillatus naribus supinis, profluuiū sanguinis sistit. Item radix cum myrti semine in passo tepido gargarizata, anginis medetur.

DE CRITHE CAP. CLXV

NOMINA.

PΙΘΗ Græcis, Hordeū Latinis & officinis dicitur. Germanis **Gersten**. Ex eo polenta, quam Græci *ἄλειψη* nominant, & Ptisana, medicamen. Polenta ueteribus usitatisima, conficiuntur.

GENERA.

Rustici duo esse Hordei genera tradunt. Vnum Polystichū, quod sic dictum est *Hordeum polys* quia in multos uersus spicatur. Sunt enim ex hoc genere que spicam tribus, interdū *stichum*. quatuor, nunc sex, nunc octo uersibus distinctā proferunt. Germanis **gross Gerst**/ hoc est, Hordeū magnum uocatur. Alterum Distichū nominatur, quod scilicet in *Distichum*. duos duntaxat uersus spicetur. Germani **klein Gersten**/ id est, Hordeum exiguum appellant.

FORMA.

Culmum habet tritici, fragiliorē tamen minoremq; quinque, sex, & interdum pluribus geniculatū articulis, simplici in stipula folio, & eo quidem scabro ac lato. Grana ferè nuda, longiore capillamento, mordaciq; arista. In uersus spicatur, radice frequenti, capillis fibrata.

LOCVS.

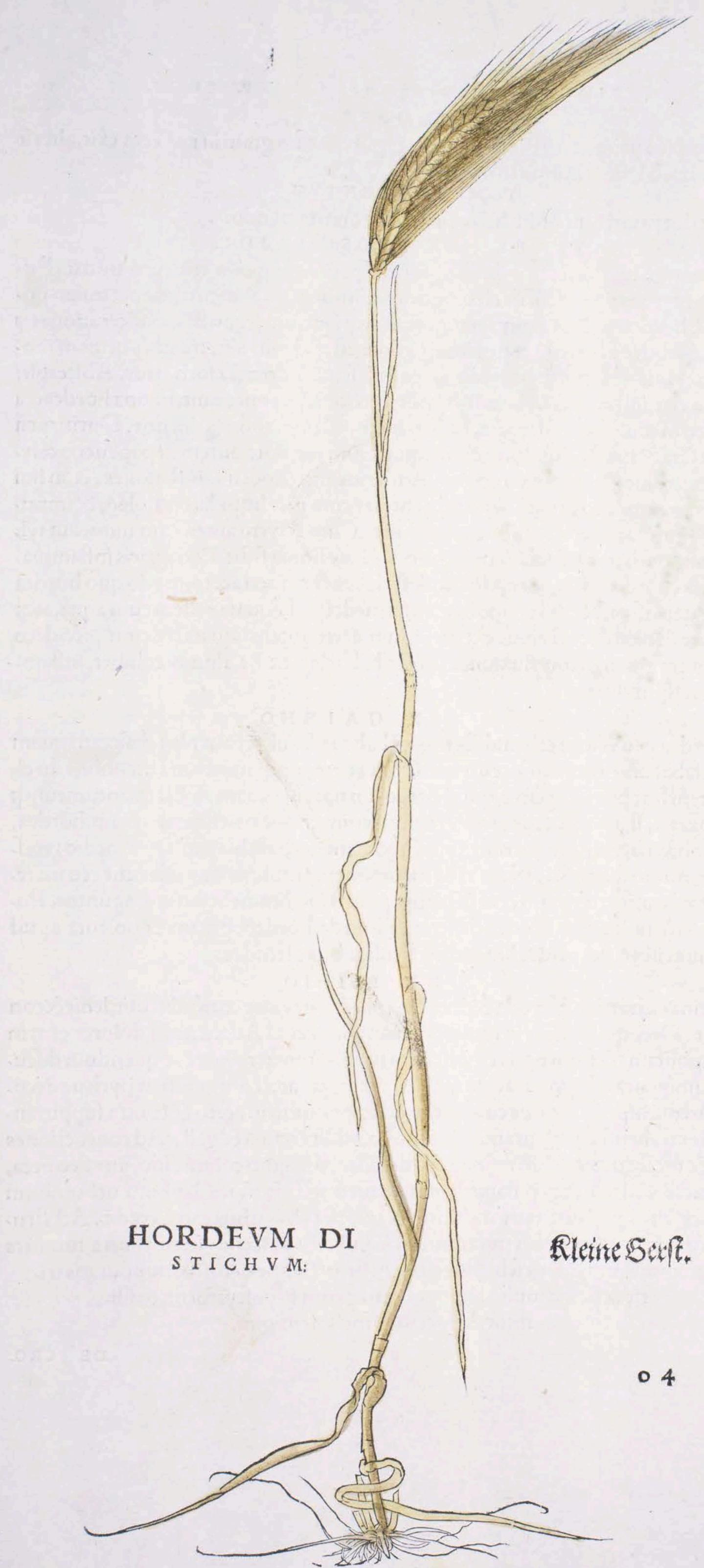
Hordeum pinguissimum amat agrum.

HORDEVM
POLYSTICHVM.

Grosse Gerst.

439

HORDEVM DI
STICHVM;

Kleine Gerst.

o 4

C Erumpit à primo satu die septimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterū in herbam. Metitur Augusto menfe.

TEMPERAMENTVM.

Hordea primi sunt ordinis in exiccando & refrigerando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hordeum optimū est candidum, purumq;. Minus quām triticum nutrit. Ptisana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti præbet quām polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atq; faucium scabritias, exulcerationesq; pollet, quibus etiam triticea ptisana præsidio est, sed plus alit, magisq; urinam mouet. Lac abundē suppeditat, si cum Eceniculi semine decocta sorbeatur. Abstergit, urinam ciet, inflat, stomacho aduersatur, & cedemata concoquit. Farina hordeacea cum fico in mulsa aqua decocta, cedemata & inflammationes discutit. Duritias cū pice, resina & fimo columbino concoquit. Cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit qui latus excruciant. Aduersus intestinorum inflationes, cum lini semine, fœnogræco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit. Cum Myrto autem, aut uino, aut sylvestribus pyris, aut rubo, aut malicorio, alii profluua sistit. Podagricis inflammationibus cum cotoneis, aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordea ceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadem cum aqua, atq; cum pice & oleo decocta, pus excitat. Cum aceto autem liquata, & cum pice decocta, contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex ijs aluum cohabet, inflammationsq; mitigat.

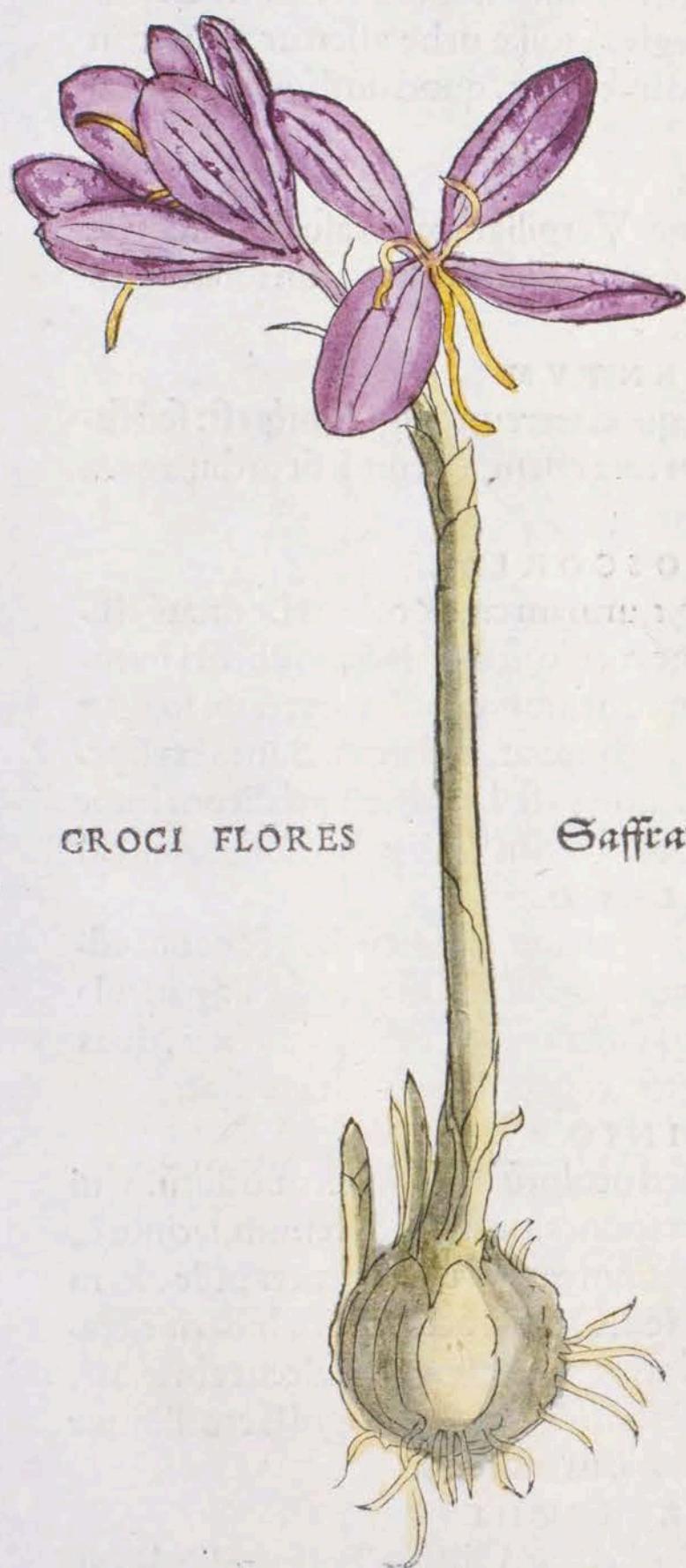
EX GALENO.

D Hordea pauxillum etiam abstersionis habent. Paulò etiam plus desiccant quām farina fabacea, cui non insint cortices. Cetera uero similia sunt foris utentibus. In cibo autem hoc præstant fabis, quod flatuosa naturā exuant: fabis quantumcunq; que coxeris, flatuosa natura remanet: sunt enim crassioris essentiæ quām hordea, quamobrem ijs plus etiam nutriunt. Quoniam uero ambo paulum à medio recesserunt, multo sunt usui. Nam talia medicamenta multis alijs miscentur seu materiæ quædam: itaque etiam cera & oleum paucis medicamentis coniunguntur. Polenta uero multo plus hordeo desiccat. Plura de hordeo, ptisana & polenta apud Galenum libro primo de alimenterū facultatibus offendit.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impetusq; discutit, lenit & concoquit. Decoquitur alijs in mulsa aqua, aut fico sicca. Ad iecinoris dolores eam in posca positam cōcoqui opus est, aut cum uino. Cum uero inter coquendum discutiendumq; cura est, tunc in aceto melius, aut in fece aceti, aut cotoneis pyrisue decoctis. Ad multipedū morsus cum melle, ad serpentium in aceto & contra suppurantia, ad extrahendas suppurationes ex posca, addita resina & galla. Ad concoctiones uero & ulceræ uetera cum resina. Ad duritias cum fimo columbino, aut fico sicca, aut cinere. Ad neruorū inflammationes, aut intestinorū uel laterum uel uirilium dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice & impubis pueri urina. Cum oleo & fœnogræco contra tumores præcordiorum, uel in febribus cum melle, uel adipe uetusto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cum Hyoscyami succo illinitur. Ex aceto & melle lentigini.

DE CRO-

CROCI FLORES

Saffranblümen.

CROCI FOLIA,

Saffranbleter.

NOMINA.

Crocus unde
dictus.

POKOΣ Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ antiquū nomen retinuerunt. Germani Saffran uocant simpliciter, aut cum adiectio-
ne, ȝamer Saffran. Sic uerò uocatus à Croco iuuene, qui propter
amorem Smilacis uirginis, in florem sui nominis uersus est; quod Qui-
dius testatur, qui sic scriptum reliquit:

Et Crocum in paruos uersum cum Smilace flores.

FORMA.

Crocus folio est angusto adusque capillamenti penè exilitatem: flore purpureo Colchici floribus non admodum dissimili, in quo flammea Croci stamina: radice bulbosa, copiosaq; ac uiuaci.

LOCVS.

Nascitur in Coryco monte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei qui in Olym-
po Lyciæ monte prouenit. Dein ei qui ex Aegis Ätoliae urbe affertur. Nunc in
plerisque Germaniæ locis plantari coepit haud infeliciter, quod uiribus è locis iam
cōmemoratis allatis haud cedat.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit: per autumnū nanq; Vergiliarum occasu floret, neque
ultra mensis spaciū flores durant. Postquā autem hī decidunt, statim folia angu-
sta & oblonga prodeunt, uirentq; tota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulum quid adstringens obtinet, quod terreum frigidumq; est: sed su-
perat in eo calefaciens & qualitas & facultas, ut tota essentia secundi sit ordinis exca-
lefacentium, & primi exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adstringit, urinam cit, & coloris bonitatē effi-
cit. Arcet crapulam cum passo potus. Fluxiones oculorū cum lacte muliebri inun-
ctus fistit. Potionibus quæ pro interaneis parantur, utiliter miscetur: item ijs quæ
uuluæ sediq; subiçtiuntur & illinuntur. Venerē stimulat. Inflammationes erysipe-
latosas inunctus lenit. Aurum remedij utilissimus est. Letalem sanè dicunt hunc
si trium drachmarū pondere cum aqua bibat. Radix eius cum passo pota, urinā cit.

EX GALENO.

Crocus concoquendi uim quandam habet, adiutante scilicet in hoc & pauca ad-
strictione. Quippe quibus medicamentis, quum non admodū excalciat, paucula
adest adstrictio, ea parem facultatē habent essentijs emplasticis nominatis, quas
cum iunctas caliditatē non uehementi contigerit, concoquentes esse constat.

EX PLINIO.

Discutit inflammationes omnes quidem, sed oculorū maximē ex ouo illitū. Vul-
uarum quoq; strangulatus. Stomachi exulcerationes, pectoris & renū, iecinorū,
pulmonū, uesicarumq;, peculiariter inflammationi earum uehementer utile. Item
tussi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Vrinam cit. Qui Crocum prius biberint, cra-
pulam non sentient. Ebrietati eo resistunt. Coronę quoq; ex eo mulcent ebrietatē.
Somnum facit. Caput leniter mouet. Venerē stimulat. Flos eius igni sacro illinitur
cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

EX SYMONE SETHI.

Stomacho bonus est, ciborumq; concoctionē efficit. Obstructiones tollit. Pitu-
tosa & lethargica uitia iuuat. Discutiendi quoque uim obtinet, & uisceribus utilis
est, ad spiritusq; difficultatē conducit. Si quis illo mediocriter utatur, bonum colo-
rem habebit: sin uerò citra modum, pallorem contrahet, & capit is dolorem, cibiq;
inappe-

A inappetentiam faciet. Cum opio & lacte & rosaceo pedum doloribus impositus ubi dolent, summopere prodest, superpositis Betæ folijs.

DE CYNOCRAMBE CAP. CLXVII

NOMINA.

YNO KRAMBH, ἡ κωνία, ἡ λινόχωστος ἄγρια σφέρια Grecis, Canina Brassica, Cy
nia, & sylvestris mercurialis mas Latinis, wild Bingelkraut das menn
le Hundszöt Germanis appellatur.

FORMA.

Caulem ex se mittit dodrantalem, tenerum & subalbidū. Folia Mercuriali simili,
lia, albescens ex certis interuallis. Semen prope folia paruum, rotundum. Ex qua
quidem deliniatione sole meridiano clarissimus est, herbam cuius picturam damus esse
Cynocramben. Siquidem ea caulem binūm palmorum altitudine habet, mollem
& subcandidum. Folia Mercuriali similia admodum, certis interstitijs, subalbida.
Semen item iuxta folia exiguum, rotundum, geminorū instar testiculorum conne
xum; & in summa, nihil est quod non in ea descriptioni adamussim respondeat.

LOCVS.

In sylvis copiose prouenit.

TEMPS.

Semen ueris initio, nempe Aprili mense, profert, maturescit autem Maio.

TEMPERAMENTUM.

Quum gustu nihil à satiua Mercuriali distet Cynocrambe, colligitur hinc idem
quod illa obtinere temperamentum.

B

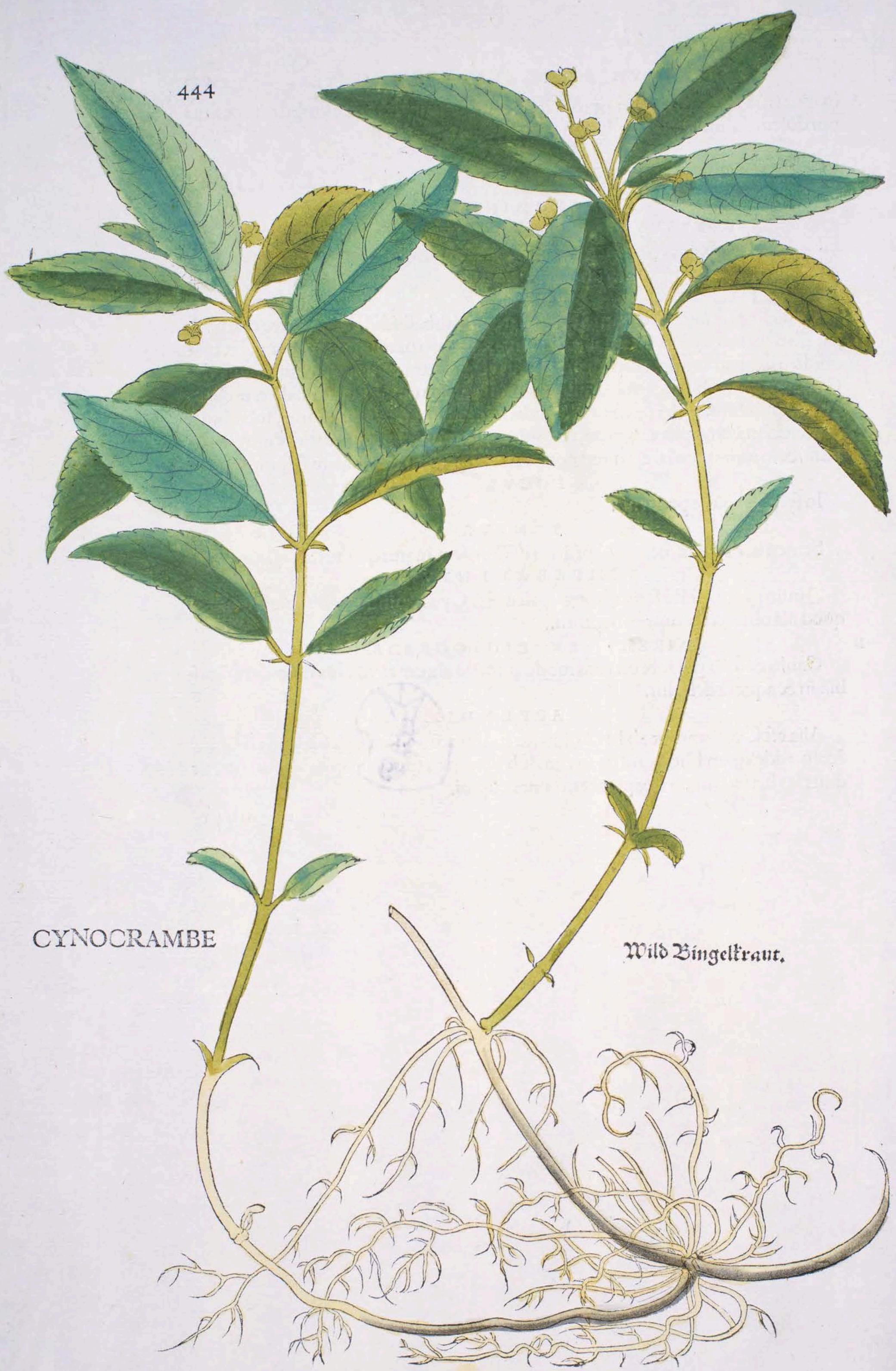
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Caulis & folia pota, & olerum modo comesta aluum carent, Ius uero decocitorū
bilem & aquosa detrahit.

APPENDIX.

Alia est Cynocrambe ab hac nostra, ea cuius mentionem facit Galenus, Paulus
& alijs, adde etiam Dioscorides, uerum sub nomine Apocyni: quod lectorem, ne
diuersas herbas unam esse putaret, monere uolui.

DE COLY-

A

NOMINA.

OΛΥΤΕΑ Græcis, Colytea & Colutea Latinis dicitur: à nullo tamen, quod sciam, ueterum, quām à Theophrasto lib. iij. de plant. hist. cap. xvij. celebrata.

GENERA.

Duo eius sunt genera. Vnum quod priuatim Colytea uocatur, officinis incognitum, Germani welsch Linsen appellant. Alterum officinis cognitum & frequenter usū à medicis usurpatū, Mauritanō sermone Sena nominatur. Germani ad eam alludentes appellationē, Senet nuncupant. Differunt autem inter se magnitudine: siquidem primū genus maius est altero, utpote quod quadriennio, Theophrasto loco paulò antē citato teste, se in arborem efferat. Siliquæ etiam illius magis turrido spiritu distenduntur, Sena uero siliquas profert lunatas, nec ita prætumidas. Semen deniq; Colyteæ rotundum, lentis obtinens similitudinem; Senæ autem oblongum, cordisq; humani instar acuminatum.

FORMA.

Frutex est ramis exilibus, folio fœnigræci, flore genistæ aut pisi luteo, membra neo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente turgido, ita ut digitis si prematur, crepitans dissiliat, in quo semen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pisi gustu, in ordinemq; digestum clauditur.

LOCVS.

Satum utrumque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Colytea Maio & Iunio mensibus, ac subinde in siliquis oblongis semen B profert.

TEMPERAMENTVM.

Arabes calidam in principio secundi, & siccum in primo ordine statuunt.

VIRES. EX ACTVARIO.

Sene siliquosus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachmæ pondusculo potus, pituitam & bilem deiecit; post hos reliquos humores modestissimè purgat, retorridam atramq; bilem, eiusq; suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Vetusto capitī dolori, scabiei, comitialibus, impetigini succurrit. Sed feruefacti ius potius quām triti farina propinatur. Interaneorum obstrunctiones tollit.

APPENDIX.

Quum non forma tantum, imò etiam sapore duo hæc Colyteæ genera sibi similia sint, facile etiam hinc colligitur facultate inter se minimè differre. Quare utrumque citra molestiam atram bilem retorridamq; educit, caputq; ac cerebrum, & instrumenta sensuum à noxijs purgat humoribus. Quid multa; aduersus omnia uitia ab atra bile nata ualet.

P DE CORO-

Pes Cornicis.

Coronopus unde dicta.

Sanguinaria.

Herbastelle.

Cornu ceruinum

ΟΡΩΝΟΠΟΥΣ, Κράνος Græcis, Pes Cornicis & Sanguinaria Latinis dicuntur. Officinis incognita herba, Germanis cōmodē Krāen oder Rap-penfiss appellari potest. Coronopus enim non alia ratione dici cœpit, quād quod Cornicis pedem effigie repræsentet. Sanguinaria autem Stellæ nominant, alludentes haud dubiè ad græcam appellationē astrion. Nonnulli quod folium eius multipartitò consecutum in ceruini cornu imaginem effigietur, Ceruīnum cornu uocarunt.

FORMA.

Herbula est oblonga, per terram strata, folijs fissis, radice gracili & adstringente. Ex qua quidem descriptione, et si concisa admodum, satis liquet, herbam hanc cuius picturam damus esse Coronopum. Herbula enim est folijs oblongis & scissis ac in multas partes laciniatis, atque adeo cornicis pedem effigie referentibus, humili quoque semper sparsa proserpit: radice denique tenui admodum & adstringente prædicta. Quibus omnibus id quoque accedit, quod Dioscorides Psyllium folia Coronopo similia habere scribit: quod si uerum esse ex utriusque herbæ collatione experiri uolueris, senties Coronopi huius nostri folia planè Psyllij folijs simillima esse, potissimum ubi primum è terra erumpunt: imò quod ad folia, flores & semina attinet, omnia in utrisq; sibi similia deprehendes, in eoq; solo distare compries, quod Psyllium folia non fissa habeat, & in altum surgat, singulaq; iam dicta maiora producat: contrà Coronopus humili repat, minoraq; omnia proferat. Vtracq; igitur herba luteos obtinet flores, & semina in capitulis pulicibus similia. Capitula uero in Coronopo sunt multo quād in Psyllio tenuiora ac longiora, id quod pictura graphicè monstrabit. Ex ijs quoque manifestum fit errare illos toto celo, qui gramen aculeatum & Coronopum unam & eandem herbam esse contendunt, cum tamen forma non parum distare uideantur. Atque hinc est quod omnes ueteres tam Græci quād Latini utranque herbam seorsim, & in diuersis locis descripserint. Plinius siquidem lib. xxiiij. cap. xix, aculeatum gramen in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atque adeo Daçtylon uocatum esse hoc nomine, quod scilicet digitorum speciem referat, scribit. Coronopus uero neque quinos, neque in cacumine aculeos obtinet, sed tantum folia fissa, uel si aculeos placet appellare has fissuras, non in cacumine, sed in ambitu passim foliorum eas reperies; ut certum sit Coronopum non esse aculeatum gramen.

LOCVS.

Dioscorides in incultis, semitis, & iuxta domicilia nasci tradit. In Germania tamen, quod sciam, nusquam nisi fata prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, ac subinde in oblongis capitulis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ex adstrictione ipsa satis constat radicem ipsam siccandi uirum præditam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba cocta estur olerum modo. Radicem habet in cibo adstringentem, quæ celiacis conducat.

EX GALENO.

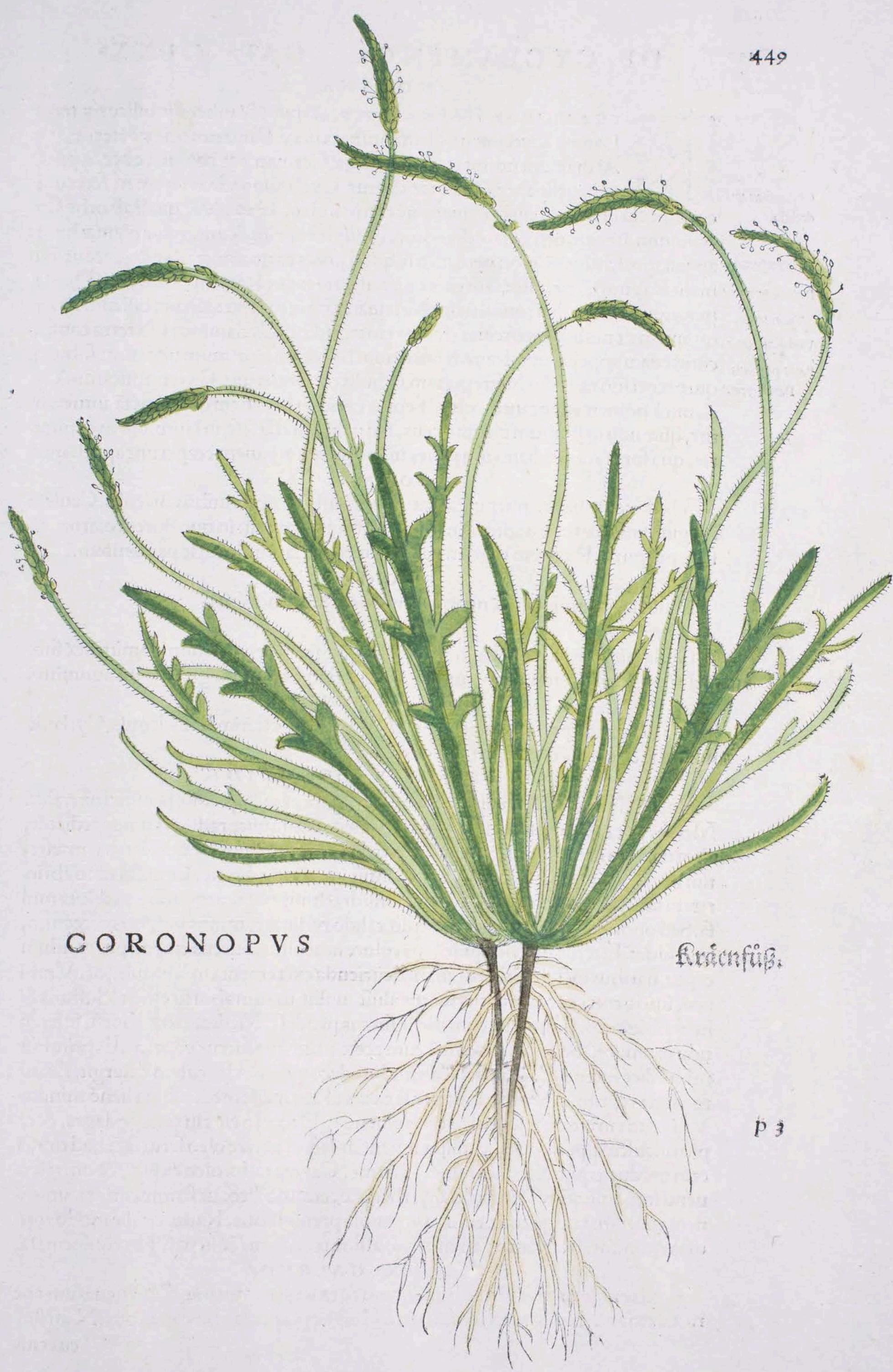
Coronopidis radix comesta celiacis prodeesse creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniā radix celiacis præclarè facit in cinere tosta.

DE CYCLAS.

449

CORONOPVS

Kräenfuss.

p 3

NOMINA.

Cyclaminus unde dicta.

Ichthyotheron.

Rapum terræ.

Tuber terræ.

Umbilicus terræ.

Panis porcinus.

Panis terræ.

ΥΚΛΑΜΙΝΟΣ, ἡ ἔχθνόθηρος Græcis, Rapum & tuber umbilicusq; terræ Latinis, Cyclamen officinis mutata uoce, Panis porcinus & terræ, atq; Arthanita à nostræ etatis herbarijs, Germanis Erdwurz oder Apffel/ Schwein oder Sembröt dicitur. Cyclamino Græci nomen fecerunt, circumactā in orbem eius circinationē contemplati, καὶ τὸ κύκλος, quasi ab orbe Cyclaminon, hoc est, orbicularē dixerunt. Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Ichthyotheron uero ijdem, quod pisces ea necantur nominauerunt. Romanii Rapum terræ, quoniam eius radix in terra uelut Rapum extuberat. Qua sanguine ratione terræ tuber, quod in molem quandam intumeat: aut umbilicum terræ, quoniam ut umbilicus circinata forma emergit, sic & Cyclaminus sub terra conspicitur, etiam appellarunt. Panem porcinum haud dubiè primum uocarunt subulci, qui pecori suo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, quod saepius radicem in orbem circumactā intuerentur, quæ non in globum intumescens, sed ueluti pressa sese in latitudinem explicaret, qua forma quotidiano usu panes uisuntur, terræ panem cœperunt appellare.

FORMA.

Folia Hedere habet, purpurea, uaria, suprà infraq; albicantibus maculis. Caulem longitudine quatuor digitorū, nudum, folijsq; carentem, in quo flores rosarum effigie purpurei. Radicem nigram, rapo similem, in latitudinem se pandentem.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis & uepribus, maximè sub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Augusti folia sua quæ per integrū retinuit, amittit, & sub D inde noua emittit, atq; statim inter ea flores ostendit, qui integro durant autumno.

TEMPERAMENTVM.

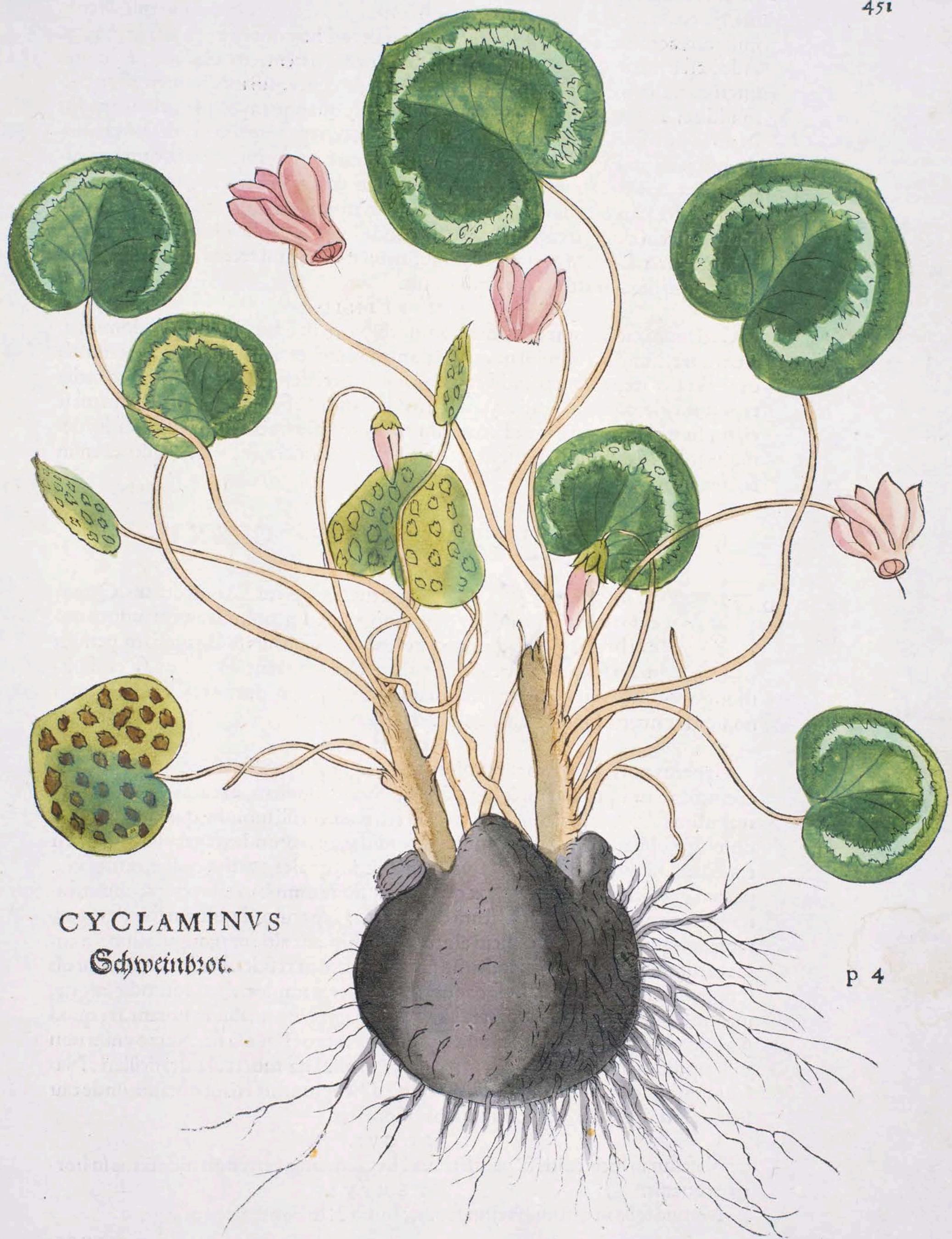
Clarum est ex particularibus operationibus, quas statim subiçiemus, Cyclaminum esse calidam & siccum in tertio ordine.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota, pituitam, aquamq; per inferna trahit. Menses pota & apposita cit. Tradunt si prægnans mulier radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Bibitur & in uino contra letalia, præser-tim leporē marinum. Illita contra serpentū iictus remedio est. Immista uino ebrietatem facit. Regium morbum sifit tribus drachmis pota cum pâsso, aut diluta mula. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis uestibus cōtectum, quò sudet. Eiectus uero sudor felleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus instillatur. Sedi etiam deïcienda excrementa in lana subiçit. Umblico, imo uentri & coxae illitus succus aluū mollit, uerum abortū efficit. Suffusis & hebetibus oculis inunctus cum melle succus prodest. Medicamentis abortū inferentibus admiscer. Sedem procidentē cum aceto inunctus succus cōpescit. Exprimitur tusa radice succus, & ad gallis crassitudinē decoquit. Radix cutem extergit. Exanthemata reprimit. Vulneribus per se ex aceto aut melle medet. Illita lienē minuit. Vitia cutis in facie à sole & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra, & capitisulcuscula, pernionesq; utiliter souent. Ipsaq; in ueteri oleo feruefacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Cauata radix oleo explet̄, & cineri ferventi imponit, adiecto interdū thyrrhenicæ ceræ modico, ut strigmenti crassitudinem contrahat unguentū, cum primis utile pernionibus. Radix Scillæ modo concisa reponitur. Narrant ad amatoriam assumi cōtusam, & in pastillos conformata.

EX GALENO.

Cyclaminus uarias uires obtinet, nam & extergit, & incidit, & ora uenarum apert, & attrahit, & discutit. Clarum uero id est ex particularibus operibus. Nam succus eius

CYCLAMINUS

Schweinbrot.

p 4

Cus eius hæmorrhoidas referat, uiolenterq; ad recessum prouocat in floccis appositi. Sic etiam medicamentis tubercula, strumas, aliasq; durities discutientibus commiscetur, ac suffusis cum melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Adeò est uehemens eius facultas, ut abdomine illito uentrem subducatur, & foctum interimat. Nam & alioqui ualidum interimendo conceptui medicamen est, in pessimo addita. Tota uero radix succo imbecillior est, quamquam & ipsa uehemens sit. Nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & regio morbo prodest, non modo ipsum uiscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem excernens. Proinde à potionē omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem extergit cum in alijs, tum quod alopecias, ephelidas, omniaq; exanthemata curet. Lienem quoque induratum iuuat illita, tum recens, tum arida. Sunt qui radicem siccā asthmaticis exhibeant.

EX PLINIO.

Cyclamini radix contra serpentes omnes bibitur. In omnibus serenda domibus, si uerum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta: amuletū uocant: narrantq; ea ebrietatem repræsentari, addita in uinum radice. Et siccata Scillæ modo concisa reponitur, decoquiturq; eadem ad crassitudinē mellis. Suum tamē uenenum inest ei, traduntq; si prægnans radicem eam transgrediatur, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto; sudores enim felleos mouet.

DE CYPERO ▶ CAP. CLXXI ▶

NOMINA.

DYPEROΣ Κύπερος Græcis, Cyperus & Cypirus Latinis dicitur. Quum enim Græci quandoq; diphthongo, ut Theophrastus, quandoq; uocali breui, quemadmodū Dioscorides, Galenus & alijs quidam, penultimam scribant, fit ut aliqui e, alijs uero i retineant. Poëtæ qui e ex diphthongo retinuerunt, meritò penultimam in Cypero producunt. Officinæ latinū nomen retinuerunt. Germanis wilder Galgan uocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet, longiora tamen, graciliora & solidiora. Caulem cubitalem, & nonnunquam altiore, angulosum, schœno similem, in cuius cacumine minorum foliorum ac seminis productio est. Radices illi subsunt, quarum usus est, oblongæ, oliuarum modo sibi inuicem cōmissæ, aut rotundæ, nigræ, suauiter olenes, & amaræ: uel, ut Theophrastus deliniauit, inæquales, partim crassæ, carnosæq;, partim graciles atq; surculosæ. Ex qua descriptione omnibus esse perspicuum arbitramur, stirpem cuius nunc picturā damus esse Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora exilioraq;: caulem altitudine cubiti, aut altiore, angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen residet. Radices huic sunt oblongæ, oliuarum modo inter se connexæ ac inuicem implexæ, aut rotundæ, nigræ, iucundè spirantes, gustu amaræ. Præterea magna inæqualitate notantur, quod pars quædam crassa carnosæq;, quædam gracilis atque lignosa sit. Nemo enim non uidet radicis tenuitatē surculosam protinus in oliuaria tubercula uerticillari. Nascitur quoque è latere huius radicula, quod Theophrastus etiam notauit, unde caulinus erumpit alijs, ut pictura affabre monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis cultis & palustribus. In Germania certè non nisi cultus in horis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum semine Iunio & Julio mense producit.

TEMPE-

C

TEMPERAMENTVM.

Cyperi radices maximè usui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mor-
dacidatem.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Radici Cyperi calefaciendi uis inest, urinamq; mouendi. Calculosis & aqua in-
ter cutem correptis pota succurrit. Aduersus scorpionū ictus remedio est. Refrige-
rationibus uuluæ & preclusionibus fotu auxiliatur. Pellit menses. Arida trita oris
ulceribus, etiam si depascant, prodest. Malagmatis calefacientibus miscetur, & un-
guentorum spissamentis accommodatur.

EX G A L E N O .

Cyperi radices maximè usui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mor-
dacidatem. Itaq; ulceribus quæ præ nimia humiditate cicatricem difficulter admit-
tunt, mirificè prosunt; habent enim quiddam etiam adstringens, quapropter ulce-
ribus item oris conueniunt. Quin & incidendi uim quampiam illis inesse testifican-
dum, qua & calculo uexatis congruunt, & urinam mensesq; mouent.

EX PLINIO.

Cypero uis in medicina pñlothri. Illinitur pterygijs, ulceribusq; genitalium, &
quæ in humore sunt omnibus, sicut oris ulceribus. Radix aduersus serpentij ictus
& scorpionum præsertim remedio est. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis, ex-
pellit eas. Vrinam ciet & calculos; ob id utilissima hydropicis. Illinitur & ulceribus
quæ serpunt, sed his præcipue quæ in stomacho sunt, ex uino uel aceto illita. Iunci
radix in tribus heminís aquæ decocta ad tertias tussi medetur. Semen tostum & in
aqua potum, fistit aluum & fœminarū menses, capitisq; dolores facit.

D

DE LATHYRIP CAP. CLXXII

N O M I N A .

Cataputiaminor
quare dicta

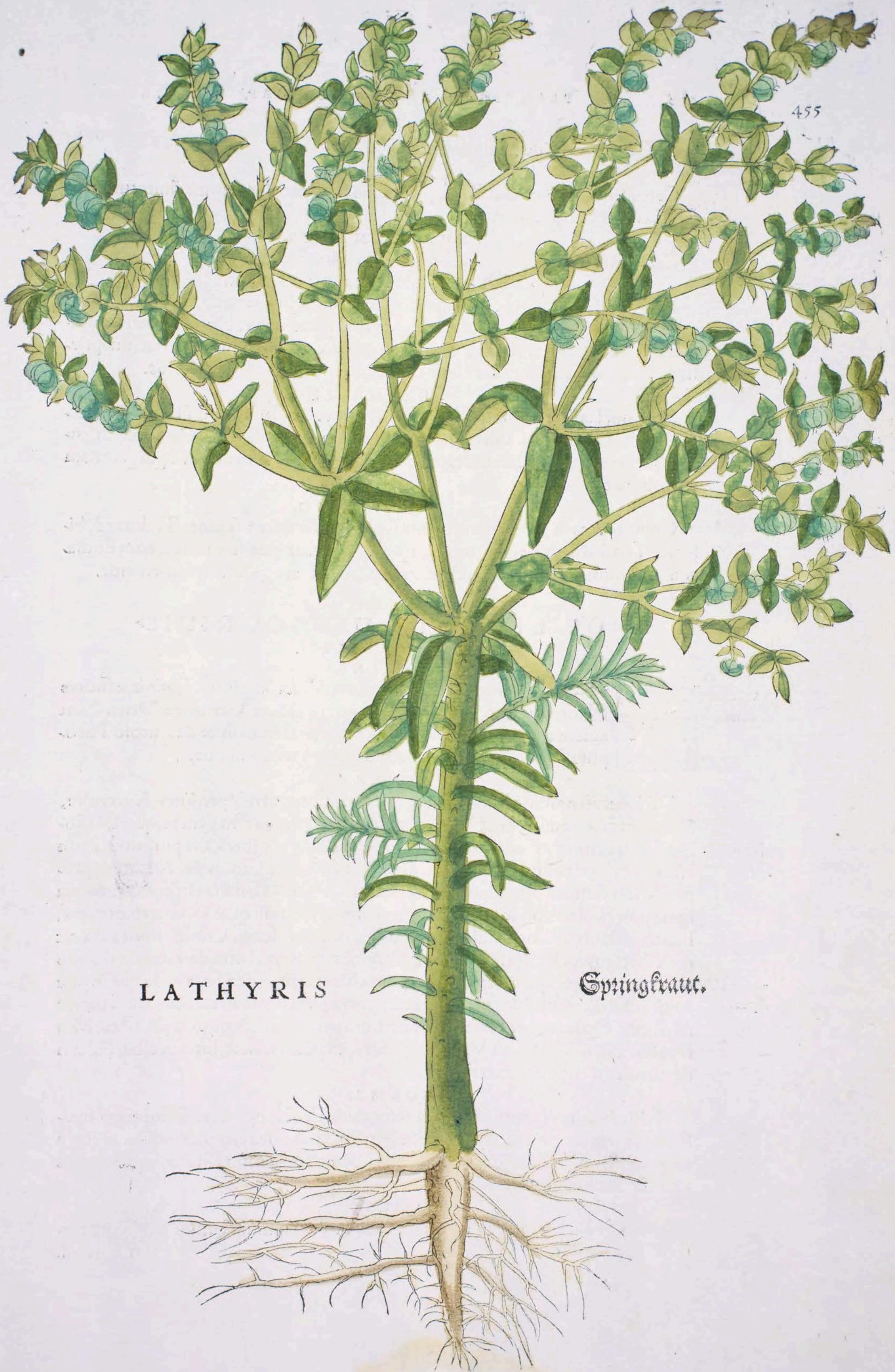

AΟΥΡΙΣ Græcis, Lathyris Latinis, officinis Cataputia minor,
quod in pilulis quibusdam, seu potius catapotij, semen ferat: aut,
quod uerisimilius est, quia granis eius ad aluum subducendam
pro catapotij utantur. Germani Springkraut / Springkörner
oder Treibkörner appellant, quod semen scilicet nisi in tempore
auferatur, sua sponte ex loculamentis saliendo excidat.

Cataputiaminor

Caulem profert cubitalem, uacuum, dñiti crassitudine: in eius cacumine sunt
alæ. Folia in caule oblonga, amygdalinis similia, latiora tamen & læuiora. Quæ ue-
rò in summis sunt ramulis, minora, Aristolochiæ aut oblongæ Hederæ figura. Fru-
ctum fert in summis ramis tribus loculamentis distinctū, rotundū ceu Capparin, in
quo terna sunt semina putaminib. inuicē discreta, rotunda, maiora eruis, quæ quū
corticibus exuunt, candida sunt, & gustu dulcia. Radix illi tenuis & inutilis. Totus
autem frutex lacteo liquore, Tithymali modo, plenus est. Hanc certè descriptionē,
si singula comparare uelis, ita Cataputia minori quadrare inuenies, ut nulla pror-
fus sit nota, quam non pictura referat. Nam hæc caulem cubitali emittit longitudi-
ne, & digitali crassitudine. Gignunt in fastigio alæ, & folia in caule oblonga, amyg-
dalæ proxima, latiora & læuiora. Quæ autem in summis emicant ramulis, minora
ijs quæ caulem ambiunt conspicuntur, Aristolochiæ aut longioris Hederæ figu-
ra. In cacuminibus fructum gerit triplici cellula conceptaculōue distinctum, ceu
Capparin rotundum, in cuius uentriculis grana tria intercursantibus membra-
nis diuisa continentur, eruis maiora, rotunda, quæ corticibus exuta alba spectan-
tur, gustatu dulcia.

LOCVS.

C

LOCVS.

Nascitur locis cultis & sabulosis.

TEMPVS.

Carpitur autumno dum fructu prægnans est, semenq; eximitur dum tuniculæ quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam statuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgant aluum grana eius sex uel septem sumpta in catapotio, aut comesta, aut cum caricis aut palmulis deuorata, frigida superpota aqua. Ducunt autem pituitam & bilem, & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præstat. Folia cum gallinaceo aut oleribus decoquuntur ad eosdem effectus.

EX GALENO.

Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali esse speciem, tum quod similiter illis succum habeat, tum quod eodem modo purget, uniuersaq; illis facultate similis sit, nisi quod semen gustantibus uideatur dulce; quod sanè etiam maximè purgatoriam vim obtinet.

EX PLINIO.

Grana uicena in aqua pura aut mulsa pota, hydroponicos sanant. Trahunt & blem. Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum laedunt; itaq; inuentum est, ut cum pisce, aut iure gallinacei sumerentur.

DE LEVCOIO DIOSCORIDIS

CAP. CLXXIII.

NOMINA.

D
viola alba.
Cheiri.

EYKOION Græcis, Viola alba, uel Viola simpliciter Latinis, officinis Mauritana uoce Cheiri uel Keirim appellatur, Germanis Weiel. Non autem temerè adiectū est Dioscoridis; hac enim uoce à Leucoio Theophrasti, de quo suo loco dicemus, segregare uoluimus.

GENERA.

Etsi Leucoij nomine Viola significetur candida, tamen & pro lutea, & cœrulea, & purpurea solet usurpari. Quatuor itaque Violæ huius sunt genera, quæ sola florium diuersitate inter se differunt. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea. Non est tamen quod per purpuream hic intelligas eam quæ Græcis ἵψη, & Latinis propriè Viola dicitur; nam eius alia ab ea de qua hic agimus familia est, huicq; tum qualitate tum facultate, adde etiam forma, contraria. Ea enim quæ ἵψη Græcis uocatur, humili est, ob id à nonnullis Sessilis dicta, & latiore folio. Contrà nostra illa, ut mox dicemus, cubitali est altitudine, & minimè sessilis. Idem de candida dictum putas, nam ea quoq; duplex est; una de qua hic fit sermo, alia sessilis, de qua in praesentia nihil dicemus. Nos tria duntaxat genera picta damus: cœruleas enim uidere non licuit. Quare supposititum hoc uerbum in Dioscoride puto, maximè cum Plinius lib. xxi, ubi de satiis Violis loquitur, purpurea scilicet, lutea & alba, nullam de cœrulea mentionem fecerit.

FORMA.

Cubitali altitudine profiliunt, ramosæ, caule Brassicæ exiliore, folio longo, molli, canescente, flore quadrifolio, Violæ sylvestris odorem referente, non unius coloris, nam alijs candidi, alijs lutei, alijs purpurei. Semen foliaceum tenuibus quidem, sed quincuncialibus siliquis continetur.

LOCVS.

Vbicq; ferè in hortis & cultis reperiuntur. Non enim nascuntur magna ex parte nisi satæ fuerint.

TEMPVS.

458

VIOLA
LVTEA.

Geel Veid.

VIOLA
PURPUREA.

Braun Veiel.

q 2

TEMPS.

C Primo uere & Maio potissimum mense, inter flores emicat Leucoion. Hoc itaque tempore flores carpendi, Semen inter aestatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoion abstergentē facultatem possidet, & tenuium est partium, Galeno auctore, proinde ut calidum sit necesse est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina praecipui usus est. Huius flores aridi effervescunt in defessiōnibus, contra uulnæ inflammationes ualent, & menstrua educunt. Cerato excepti rimas sedis sanant: cum melle oris ulcera. Semen eius duūm drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle appositum, menses, secundas & foetus educit. Radices cum aceto illitæ, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX GALENO.

Leucoij frutex uniuersus extergentē facultatem obtinet, ac tenuiū partium est, plus tamen flores, & inter hos qui sunt sicciores magis etiam quam uirides, adeò ut & oculorum crassas cicatrices extenuent. Tum menses quoq; decoctū eorum mouet, & secundas, foetumq; emortuum elicit, & si bibatur, abortum facit. Est ergo id medicamentū, ut si quod aliud, amarum. Quod si quis uirium eius uehementiam multa aqua admista mitiget, aut certè id genus aliquo, habebit & ad phlegmonas bonum medicamentū. Sic decoctum eius si non merum fuerit, uteri phlegmonas identidem perfusum sanat, potissimum quæ diutino tempore ad scirri modum induruere. Sic cum cerato ulcera ægræ ad cicatricem peruenientia curat. Sunt uero etiam qui cum melle ad oris ulcera adhibeant. Semen quum eiusdem sit facultatis, aptissimum est duarum drachmarū mensura potum, tum mensibus ciendis cum melle appositum conuenire creditur, foetumq; uiuentem interficere ac mortuum ejcere. Radices similis quoque facultatis, nisi quatenus crassioris sunt essentiae, & magis terrenæ, cum aceto lienes induratos sanant. Nonnulli uero & phlegmonas induratas ijs curant,

EX PLINIO.

Extenuant, menstrua & urinā ciunt. Minor uis est recentibus, ideoq; aridis post annum utendū. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menses trahit. Radices eius cum aceto illitæ sedant lienem. Item podagram, oculorū inflammationes, cum myrra & croco. Folia cum melle purgant capitis ulcera, cum cera rimas sedis, & quæ in humidis sunt. Ex aceto uero collectiones sanant.

DE LAPATHO CAP. CLXXXIIII.

NOMINA.

Lapathum unde dicitur.

AΠΑΘΟΝ Græci, Ruminem Latini, barbari Lapatum uocant. Lapathum autem ab effectu nomen accepit, quod scilicet exinaniat: etenim λαπάθην uacuare uel exinanire Græcis est; omnium siquidem generum folijs decoctis aluus mollitur.

GENERA.

Primum. Huius quatuor genera facit Dioscorides. Primum oxylapathon Græcis & Latinis dicitur. Officinæ Lapatum acutum, Germani Mengelwurz/Grindtwurz/tum.

Streyffwurz/Zitterwurz/Wildampffer nominant. Oxylapathū, quamuis an-

ceps in acidum saporē uel acutam figurā uideatur significatio, tamen nomen hoc à

Secundum. folijs quæ in mucronē desinunt accepisse uidetur. Secundū genus hortense priori dissimile, non quidē in uniuersum, sed duntaxat in folijs, quæ Serapione teste, multo sunt latiora. Hoc genus hauddubie est Rhabarbarū monachorum, quod passim

hodie in hortis plantatur: Oxylapatho enim per omnia ferè simile est, folia tamen latiora obtinet, & ob cultū paulò tenerius est. Cum autem primum erumpūt folia,

Tertium. purpurea ferè sunt, dein quotidie uiridiora fiunt, ut pictura ipsa monstrat. Tertium

fylue-

OXYLAPATHVM

Mengelwurz.

461

q 3

462

RVMICIS SE
CVNDVM GENVS.

Münch Rhabarbarum.

* RUMICIS
TERTIVM GENVS.

Güter Heinrich.

q 4

OXALIS

G. v. Aimpfer.

TOLM V
W. B. D.

A sylvestre, paruum, plantagini simile, molle & humile est, quod uulgato nomine bonus Henrichus, germanice gütter Heinrich dicitur, id quod ex forma primū coligitur: folia enim eius oxalidi, nisi quod ampliora sunt, atque adeo ad plantaginis nonihil accedunt folia, similia sunt. Flores autem eius & semen sic Oxylapathū refertur, ut uix ab inuicē discerni queant. Dein uires etiam cōueniunt: uulneraria enim herba est Bonus Henrichus, ac mirificè ad sordida purganda, ac glutinanda ulcerā confert, sic ut appensa etiam, ac trīta uulnerib. imposta, uermes qui in ijs nati sunt excidere faciat. Quartū genus Græci ḡæλιδα, Latini Oxaliden, officinę Acetosam, Quartum, Germani Saur Ampſſer nominant. Oxalis autem ideo dicta est, quod in gustu Acetosa. acorē planè resipiat, unde etiam uulgs Acetosam uocauit. Hanc propriè Romani appellarunt Rumicē, forsitan quod ab ea succus non aliter atq; mamma, quam Ru men ueteres dixerunt, sitientibus exugi soleat. Galenus tria tantum genera Lapathi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathon, quod sic Græci quasi grande Lapathum dicunt, magnis amplisq; rebus hippo præponere soliti, ab equo excellētis amplitudinē animali magnitudinem mutuantes. Hippo.

F O R M A.

Oxylapathū folijs duris & in cacumine acutis, semine herbaceo acuminato ex mi nutissimis pediculis dependente, radice longa & lutea uel potius crocea. Secundū genus Oxylapatho perquām simile est, folijs tamē latioribus ac teneriorib. constat, caule bicubitali interdum, striato, floribus exiguis, luteis, semine ut Oxylapathon triangulari, radice longa & lutea seu crocea. Tertiū genus, quod uulgs hodie Bonum Henrichū uocat, foliū Oxalidi, latius tamē, aut Aro, uel ut Dioscorides inquit, plantaginū simile obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autē plantaginis folia referūt. Caulē prioribus duobus humiliorē, in quo flores & semina racematim multa dependent. Radicē uerò longam & subflauā. Oxalis autē folia sylvestri & paruo humiliue Rumici similia habet. Caulis eius nō adeo grandis est, sesquicubitū altus. Semen acuminatum, rubrum, quod foliaceo uestitur inuolucro, sapore acri, quod in caule & adnascentibus coliculis nascitur.

L O C V S.

Oxylapathon in palustrīb. & circa fossas potissimū nascitur. Secundū genus hodie in multorū hortis consitum prouenit. Tertiū paſſim in areis, sepibus & circa itineraria crescit. Oxalis in omnibus pratis copiosissimē prouenit.

T E M P V S.

Æstate antequam prata demetantur omnium copia haberī potest.

T E M P E R A M E N T U M.

Recentiores Acetosam statuūt esse frigidā & siccā in secundo. Atqui quale huius & reliquarū Rumicū sit temperamentū, ex facultatibus earundem, quas mox dicemus, facile deprehendent studiosi. Secundi generis Rumex in folijs manifestissimā aciditatem ostendit, ut hinc etiam conficeret liceat esse Rumicem, utcunq; monachi & cum ijs multi quoq; medici, Rhabarbarum esse contendant.

V I R E S. EX D I O S C O R I D E.

Omnium Rumicū olus decoctū aluum mollit. Crudum illitū cum rosaceo aut croco melicerides discutit. Semē sylvestris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut uino utiliter contra dysenterias, cœliacos affectus, stomachi fastidia, scorpionumq; ictus bibit. Si quis etiā in potu præsumat, nihil ictus patiet. Radices ipsarū ex aceto & crudæ illitæ, lepras, impetigines, scabrososq; ungues sanat. Sed antea locus aceto & nitro in sole perficandus est. Pruritus decoctū earum sedat, si eo soueantur. Coctæ in uino si cum iure colluant, aurum dentiumq; dolorē mulcent. Strumas parotidasq; discutiunt si cum uino decoctæ illinanf. Lienes autē cum aceto. Aliqui utuntur radicibus contra strumas, uinculo collo eas appendentes. Tritæ & appositæ fœminarū fluxiones fistunt. Decoctæ cum uino & potē regio morbo correptos emendant. Calculos uescicæ cōminuunt. Menses crient. Scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon easdem antedictis Rumicum generibus uires obtinet.

EX G A-

EX GALENO.

Lapathum moderatè digerentē facultatem habet, oxylapathum uero mistam: nam simul cum eo quod digerit, non nihil quoq; reprimendi facultate participat. Semen eorum manifestam quandam adstrictionē obtinet, adeò ut & dysenterias, & alui profluvia sanet, potissimum autem oxylapathi. Hippolapathon easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

EX PLINIO.

Sylvestria Lapatha scorpionū iictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta si coletur, succus dentibus auxiliatur: si uero bibatur, morbo regio. Semen stomachi inextricabilia uitia sanat. Hippolapathi radices priuatim ungues scabrosos detrahunt. Dysentericos, semen duabus drachmis in uino potum, liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua cœlesti, sanguinem reñcentibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodest. Præstantissimos pastillos faciunt ex folijs & radice, addito nitro & iure exiguo. In usu aceto diluunt. Sed satiuū in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant. In uino uero decocta, strumas & parotidas & calculos. Poto uino & lienes, cœliacos æque & dysentericos & tenasmos. Ad eademq; omnia efficacius ius Lapathi, & ructus facit, & urinā ciet, & oculorum caliginem discutit. Item pruritum corporis, in solia balnearū additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat & cōmanducata dentes. Eadem decocta cum uino, sistit aluum. Folia soluunt adiecto sale.

APPENDIX.

Rhabarbarum ^{nachorum facul} Alterius generis Ruminis, qui Rhabarbarū monachorū uocatur, radix purgandi etiam uim obtinet, si in puluerem redacta drachmæ pondere sumatur. Neq; id mirum admodum, cum etiam Dioscorides ipse omnium Ruminum olus decoctū aluum mollire, atq; decoctas eorundem radices cum uino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna eductionem, testetur.

DE LIMONIO ▶ CAP. CLXX V ▶

NOMINA.

Beta sylvestris

unde dicta.

Tintinabulum

terre.

Pyrola.

EIMONION Græcis, Limonion, Beta sylvestris & Tintinabulum terræ Latinis, uulgo Pyrola, Germanis Wintergrün / Holzmangolt / Waldmangolt / oder Waldtrotol appellatur. Beta autem sylvestris hec herba dicta est, quod in sylvis & locis muscosis, hortensi Betae primum erumpenti haud dissimilis, proueniat. Tintinabulum, à floribus eius tintinabulo similibus. Pyrola, quod eius folia arboris pyri folio similia sint.

FORMA.

Folia Betae similia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caule tenuem, rectum, lilio æqualem, semine rubro, gustuq; adstringente plenum. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, herbam quam uulgaris Pyrolam uocat esse Limoniū. Folijs enim Betae similis est, uerum tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioscoride μερότροπα, & non μετρότροπα, Plinio libro uigesimo, capite octauo, teste) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio simili, pleno seminis rubri, quod gustu adstringit. Quibus accedit quod germanicè Waldmangolt / id est, Beta sylvestris nominatur. Neque uires discrepant: adstringit enim, uulnerariaq; herba est Pyrola, haud secus atque Limonium. Flores denique tintinabulo similes sunt, ut circa ullum discrimen Pyrolam Dioscoridis esse Limonium asseuerare liceat.

LOCVS.

In umbrosis & sylvestribus prouenit locis.

TEMPS.

LIMONIUM

Wintergrün.

C

TEMPS.

Junio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & semen gustu uehementer adstringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud recte recentiores collocent.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Semen tritum in uino potum acetabuli mensura, dysentericis ac coeliacis auxiliatur. Rubrum foeminarum profluuum sistit.

EX GALENO.

Limonij semen utpote austерum, coeliacis, dysentericis & sanguinem spuentibus cum uino exhibit. Iuuat & profluuum muliebre. Satis autem est acetabuli mensura.

EX PLINIO.

Huius folia ambustis utilia, guttantia adstringunt. Semen acetabuli mensura dysentericis prodest. Aquæ è radice coctæ maculas uestium eluere dicuntur, itemq; membranarum.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa uulnera potum sanat. Item fistulis ac alijs malignis ulceribus medetur.

DE LAMIO CAP. CLXXVI

NOMINA.

Archangelica.

AMIVM Plinio lib. xxi. cap. xv. & lib. xxij. cap. xiij. uocatur. Vulgo Vrtica iners & mortua. Sunt qui albam Vrticam nominent, & Archangelicam. Officinis inusitatum, germanicè Todtnessel oder Taubnessel dicitur. Iners & mortua cognominata, quod folijs non mordentibus sit, & mitissima.

D

Vrtica mortua
quare dicta.

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, quod propriè Lamium dicitur: alterum luteis, & tertium purpureis floribus constat. Nos, quia solis floribus differunt, nec in eorum folijs aliquod discrimen appetit, una icode omnia tria complexi sumus genera.

FORMA.

Folijs constat Vrticæ pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus, lanugine nequaquam mordaci, caule quadrangulo, flore albo, luteo, aut purpureo, radice ex interuallis cincinnis capillata. Graui odore tota fragrat. Innoxia est & morsu caret. Semen in caulibus per interualla copiosum & nigrum profert.

LOCVS.

Passim circa semitas & sepes nascuntur.

TEMPS.

Vere primo, Maio potissimum mense, floribus abundant, & tota ferè æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est Lamium, ueluti etiam alia Vrticæ genera, id quod ex gusto, eiusq; facultatibus deprehenditur.

VIRSES. EX PLINIO.

Medetur cum mica salis contusis incusisq; inustis & strumis, tumoribus, podagratis, uulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Quidam è nostris tempore disceuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alligata in tertianis, ita ut ægrî nuncupentur cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quartanas polle re, idem

LAMIVUM

Taub Nessel.

Cre. Idem radice urticæ addito sale, infixa corpori extrahi. Folij cum axungia strumas discuti, uel si suppurrauerint, erodi compleriç.

EX RECEN TIORIBVS.

Recentiores hac inerti Vrtica utuntur sistendo ruentis è naribus sanguinis impetu, imæ ceruici uel scapulis alligando, inde sperant in aduersum trahi croris manantis impetum. Ulceribus denique, putredinibus & fistulis mirificè conferre, ac mederi tradunt.

DE LINO ▶

CAP. CLXXVII ▶

NOMINA.

LINON Græcis, Linum Latinis & officinis, Germanis *Lein* / oder *Flachs* appellatur.

FORMA.

Herba est tenui caule, folijs angustis, oblongis, & in summo acuminatis, floribus coeruleis, speciosis, quibus decidentibus folliculus enascitur in quo semina continentur fulua.

LOCVS.

Linum agris noxiū. Gaudet pingui solo & modicè humido. Agris autem noxiū est, deteriores enim eos facit, id quod ijs carminibus in Georgicis significauit Virgilius:

*Vrit enim lini campum seges, urit auenæ,
Vrunt letheo perfusa papauera somno.*

TEMPVS.

Vellitur æstate ubi maturitatē consecutum fuerit, quæ sanè duobus argumentis intelligitur, intumescente semine, uel flauescente colore.

TEMPERAMENTVM.

Est in primo ordine calidū, ac humiditatis & siccitatis quodāmodo in medio sitū.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogræco facultatem obtinet. Omnem intus forisq; inflammationem discutit & emollit, cum melle, oleo, exiguae aqua decoctum, aut melle cocto exceptū. Vitia cutis in facie crudum, uarosq; cum nitro & fico illūtum. Cum lixiuia autem parotidas, duritiesq; discutit. Herpetas in uino decoctū, & fauos purgat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtij & mellis eximit. Cum melle uice eclegmatis sumptum, ea quæ in thorace sunt educit. Tuſsim lenit. Venerem stimulat si cum melle & pipere mixtū pro placenta largius sumatur. Huius decoctū intestinorum uteriq; erosionibus iniectum medetur, adq; excrementorū eductiō nem prodest. Ad uulue inflammations in defensionibus haud aliter quam Fœni græci perquam utile est.

EX GALENO.

Lini semen esum flatuosum est, etiamsi frigatur, adeò sanè excrementitia humilitate plenum est. Visceribus tamen quæ circa hypochondria sunt, ut si quid aliud, gratum existit. Quidam hoc tosto instar obsonij non secus ac factitio sale cum garo utuntur. In usu est & melle conspersum. Inserunt nonnulli panibus quoque. Stomacho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quod spectat ad deiectiō nem, neclaudandum, nec uituperandum, perexiguam tamen uim mouendæ urinæ tenet, quæ in tosto efficacior est. Idem quoque aluum magis sistit. Rustici sæpe numero torrefacto adiecta portione mellis utuntur.

EX PLINIO.

Lini semen cum alijs quidem in usu est. Et per se mulierum cutis uitia emendat in facie. Oculorum aciem succo adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha. Cum uino sedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, stomachi solutiones

LINUM

Flachs.

r 2

471

Ctiones inspersum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniso illitum. Torretur ut aluum sistat. Coeliacis & dysentericis imponitur ex aceto. Ad iecinoris dolores estur cum uua passa & ad phthisin utilissime. Semine fiunt & ecli-gmata. Musculorum, neruorum, articulorum, ceruicum duritias, cerebri membra nas mitigat farina seminis, nitro aut sale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris sylvestris extrahit quæcunque corpori inhærent. Sic & fracta ossa. Serpere ulcus in uino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emendat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtij, & testium uitia & ramicos cum resina & myrrha, & gangrænas ex aqua. Stomachi dolores cum Foenogræco sextarijs utrisq; decoctis in aqua mulsa. Intestinorum & thoracis pernicioſa uitia, clystere in oleo & melle.

DE LICHENE CAP. CLXXVIII

NOMINA.

Hepatica.
Lichen quare
dicta.

Hepatica quare.

EIXHN Græcis, Lichen Latinis, officinis & herbarijs Hepatica, Germanis Stein oder Brunnenleberkraut dicitur, Lichena autem Græci & Latini nominauerunt, quod cōtra Lichenas omnibus remedij anteponatur: aut à re ipsa nomen dederunt, quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat. Hepaticam uero recentiores uocarunt, quod iecinorum fibris similis conspi ciatur.

FORMA.

Folio succi pleno, crasso & oblongo constat, rorulentis petris adhærente, sub quo cauliculi, pedicularum forma, capitula stellata habentes, exeunt.

D

Nascitur in roscidis & grauiter olenibus saxis.

LOCVS.

TEMPVS.

Iulio mense ea qua picta est forma decerpitur.

TEMPERAMENTUM.

Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utrancq; uetò resiccatum habet. Abstergentem quidem atq; exiccatum à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Lichen illitus sanguinis eruptiones sistit, & inflammationes compescit. Impetigines sanat. Inunctus cum melle regio morbo affectis prodest. Oris & linguæ defluxiones arcet.

EX GALENO.

Lichen qui in petris nascitur, est ueluti muscus quidam, sed recte ex plantarum genere censi potest. Sic nominatus uidetur, quod lichenas seu impetigines curet. Extergentem & mediocriter frigidam facultatem obtinet. Porro quod ex talibus substantijs cōponitur, aduersum esse inflammationi nihil mirum est. An uero sanguinis eruptiones sistat, ut Dioscorides ait, id neutiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem sistit uulneribus instillatus, & collectiones illitus. Morbum quoq; regium cum melle sanat ore illito & lingua. Stigmata etiam delet.

DE LINO-

LICHEN

Stein Leberkraut.

C

Mercurialis.

Mercurialis cur
dicta

INNOZΩΣΤΙΣ, ἡ θεός Βοτάνιος, ἡ πταία Græcis, Mercurialis Latinis & offici-
nis dicit. Germanis *Bingelkraut*, *Mercuriuskraut*, oder *Riwwurz*.
Mercurialis dicta est, quod à Mercurio inuenta sit.

GENERA.

Duo eius genera, mas & fœmina, quæ facile ex eorundē descriptionibus discer-
ni poterunt. Folia uero maribus nigriora, fœminis candidiora.

FORMA.

Mercurialis folia Ocimo similia habet, ad Helxines foliorum figuram acceden-
tia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarū caua multa & densa habentes. Fœ-
mina semen fert racemosum & multum. Mas uero iuxta folia exiguum, rotundū,
geminorum testiculorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & non-
nunquam maior.

LOCVS.

Nascitur in campestribus cultis, uinetisq; aliquibus locis tam copiosa & efficax,
ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.

Augusto mense semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccum in primo ordine esse afferunt.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Vtracq; aluum mouet olerū modo comesta. Cocta in aqua & epota aqua, bilem
& aquosa ducit. Creduntur præterea fœminæ folia trita & pota, aut post purgatio-
nem pudendis apposita, ut fœminæ concipiatur efficere. Masculæ uero similiter
adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.

Mercuriali omnes duntaxat ad uentrīs purgationes utuntur. Verumenimue-
ro si quis eius facere periculum uoleat in cataplasmate, sanè digerentis admodum
facultatis esse experietur.

EX PLINIO.

Mirum est quod de utroq; eorum genere proditur; ut mares gignantur hunc fa-
cere, ut fœminæ illam. Hoc cōtingere si à conceptu succus protinus bibatur in pa-
so, edanturue folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquunt
eam in nouo fistili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoqua-
tur. Decocatum dari iubent & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulie-
ribus per triduū, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mu-
lierum usū prædicauit illas. Easq; ad hunc modum adhuc medicorū nemo nouit.
Ille eas uuluæ cum melle, uel rosaceo, uel lirino, uel lirino admouit. Item ad cien-
dos menses, secundasq;. Hoc idem præstare potu fotuq; dixit. Instillauit auribus
surdis succum, inunxitq; cum uino uetere. Aluo folia imposuit, epiphoris, stran-
guriæ & uescicæ. Decocatum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem soluen-
dæ, uel in febri, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextarijs aquæ ad di-
midias, bibitur sale & melle admixto; necnon cum ungula suis, aut gallinaceo deco-
ctum salubrīus. Purgationis causa putauere aliqui utranq; dandam, siue cum
malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt,
sed stomachum iædunt.

DE LIBA.

MERCVRIALIS
MAS.

Bingelkrautmennle.

r 4

MERCVRIALIS
FOEMINA.

Bingelkraut weible.

NOMINA.

IBANOTIS Græcis, Rosmarinus Latinis & officinis, Germanis Rosmarin appellatur. Libanotis uero dicta est, quod odorem thuris reddit. Libanotida autem non eam quæ simpliciter sic nominatur à Græcis intellige, sed eam quæ cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur.

*Rosmarinus.**Libanotis curdicta.**Libanotis coronaria.*

FORMA.

Rosmarinus qua nectentes coronas utunt, uirgas habet tenues, circa quas sunt folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriore autem parte uiridia, grauiter odorata. Florem, quod Dioscorides omisit, in candido cœruleum, radicem nigrum, multis fibris capillatam.

LOCVS.

Hodie passim in hortis & fictilibus uasis plantatur. In Narbonensi autem Galia sua sponte prouenit tam copiose, ut eius incolæ aliud lignum non urant.

TEMPS.

Carpitur Maio mense & deinde usque ad Septembbris medium. Floretq; bis annuatim, uere & autumno.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod ex gustu & uiribus coniçere quisq; poterit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum sanat, si quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein post exercitia lauerit, & uino potauerit. Miscetur etiam acopis, & musteo oleo.

EX GALENO.

Libanotidis, quæ ad coronas est utilis, quam Romani Rosmarinū nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abstergentis & incidentis facultatis sunt participes.

APPENDIX.

B Recentiores Rosmarinum suffitu tussim & destillationem sedare tradunt. Et quod in primis nobile, tutam præstare in pestilentia domum crematam, nidore improbam aëris diluentem perniciem. Adiçciunt & alias facultates, eas nempe: Rosmarinus corroborat cerebrum, sensus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, resolutioniç partium. Loquela amissam reparat, & alia multa potest, quæ cōmemorare superuacaneum est,

DE LIGV-

A

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio alijsq; Latinis nominatur. Officinis inusitatum, Germanis Beinhölzlin/ Mündholz/ Rein oder Schülweiden dicitur. Quo autem nomine Græcis appellatum sit, nondum certo nobis constat: neque enim ut ferè omnes hodie putant Cypros est, quæ Plinio libro duodecimo teste, semen habet Coriandri, peregrinaq; existitarbor. At Ligustrum semen non Coriandro simile, quod rotundum ac subflavum est, sed potius atrum, & altera parte latum modiceq; cōcauum in racemis profert. Nec arbor est peregrina, sed sponte in sepibus & senticetis ubiq; prouenit. Mea tamen sententia Phillyrea potius apud Dioscoridem erit, quod hæc Cypro congenere ac similis *Phillyrea uide-* sit, easdemq; *quas Ligustrum facultates habeat, Iudicium tamen penes prudentem tur esse Ligustrū* lectorem esse uolumus.

FORMA.

Ligustrum arbor est parua, folijs Oleæ similibus, floribus paruulis, candidis & odoratis, racematis florentibus, fructibus initio uirentibus, processu temporis nigris, uuarum more congestis.

LOCVS.

Nihil frequentius Ligstro in uepribus occurrit, nihilq; crebrius in dumetis inuenitur, ita ut hoc nomine contemptui habeatur. Quapropter huc respiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à pastoribus, ac inutiliter perire canit, dicens:

Alba ligustra cadunt, uacinia nigra leguntur.

TEMPS.

B Maio mense floret, autumno autem cum maturis baccis nigrescit.

TEMPERAMENTVM.

Etsi forma nō nihil à Cypro distet Ligustrum, temperamento tamen eodem est præditū. Eius enim folia & surculi mixta qualitate constant; discutiens enim quidam cum aqua substantia, modice calida, & quiddam etiam adstrictorium ex terra substantia frigida, & sine morsu siccante, obtinent.

VIRSES. EX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus, folia ubiq; ueteri ulceri cum salis mica, & oris exulcerationibus prosunt. Acini contra phthiriasin, item contra intertrigines, foliāue. Sanant & gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores Ligustri succum ulcera oris, ueretriq; sanare tradunt. Idem etiam posse folia in uino decocta adiiciunt: ut hinc euidentissimū sit, folijs Ligustri, haud secus atque Cypri aut Phillyreæ, adstrictoriam inesse uim, propter quam cōmendata & decocta, oris potissimum ulceribus opitulantur.

A
DE LVNARIA MINORE
C A P . C L X X X I I .

481

N O M I N A .

I V multumq; de huius herbæ nomenclatura fuimus solicii, at utcunque multos interrogauerimus, tamen aliud nomen quām idipsum quo nunc appellamus expiscari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria *Lunaria minor*. minor, donec certiorem appellationem habere contigerit. Germanicè Klein Montraut, ut sit ad Latinam nomenclaturam allusio quedam, nuncupetur.

F O R M A .

Rotundo est caule, cui folia utrinq; septem annexa, cordis ferè humani formam habentia; in summitate caulis semen Betæ simile profert.

L O C V S .

Nascitur in montibus. Copiosissimè autem Tubingæ in pede montis Austriae prouenit. Prope hanc nunquam nō Ophris, de qua suo dicemus loco, inuenitur.

T E M P V S .

In fine Maij & Junio mense inuenitur, dein statim evanescit.

T E M P E R A M E N T U M .

Terrestre quid præ se fert gustata, atque parum adstringit, ut hinc mediocriter frigidam & siccum esse uerisimile sit.

V I R E S .

Vis foliorum eius hauddubie uulneribus efficax, glutinandi nanque facultate praedita est. Chymicorum nugas, quibus eius herbæ usus frequentissimus est, lumbens prætereo. Cōstat autem experientia, ad supprimendos menses, & album muiebre profluuum, mirificè conferre hanc herbam.

S DE LEPL

LUNARIA
MINOR.

Klein Honkraut.

A

N O M I N A.

EPIDIION Græcis, Lepidium Latinis appellatur. Vulgus herbariorū Piperitum nominat. Quam denominationē sequentes Germani nostri *Piperitius*. Pſeffert̄ aut uocant. Nomen uero hoc à pipere traxit, cuius acrimoniā herba hæc gustata refert. Diuersa est uero, ut obiter parum atten-
tos moneam, ab ea planta quam Plinius Piperitum nuncupat, de qua suo loco dice-
mus copiose. Sunt qui Lepidium alio nomine raphanum nominent, quod non alia
fit ratione, quām quod herba hæc quod ad folia attinet, raphano sylvestri, quem
Amoraciam alio nomine dicunt, admodum similis sit. Lepidium uero appellatū,
quod *λεπίδης*, hoc est, squamas & maculas in facie deleat & repurget.

Raphanus curdi
catur Lepidium
Lepidium unde
dicitur.

F O R M A.

Fruticosum est, in cubitalem altitudinem surgens, folijs laurinīs, sed mollibus,
& maioribus. Sic quidem Lepidion depingit Plinius & Paulus. Vnde sole clarissim
fit, herbam cuius picturam damus esse Lepidion: cubitalis enim & interdum bicus-
talis est, caule solido & rotundo, folijs oblongis & laurinīs, maioribus tamen &
mollioribus, gustu piper referentibus & acribus, magnopereq; linguam uellican-
tibus, floribus candidis exiguis admodum, semine paruo, radice oblonga. In sum-
ma, forma totius herbæ raphano, ut diximus, sylvestri similis est.

L O C V S.

In hortis potissimum prouenit, in quibus uiuacitatem suam usque ad multos
annos prorogat.

T E M P V S.

Floret Junio & Julio mensibus, deinde semen profert.

T E M P E R A M E N T U M.

B In ordine quarto calefacit, ut Nasturtium, exiccat autem ipso minus.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Salgamorum more, sale cum lacte conditur. Foliorum uis acris & exulceratrix
est. Quapropter ischiadicis praesenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulae, &
quarta unius horæ parte impositum. Similiter & lienosis prodest. Lepras idem pel-
lit. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

E X G A L E N O.

Facultate Nasturtio simile est.

E X P L I N I O.

In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & rosaceo facile sanetur. Sic
lepras & psorias tollit semper facile, & cicatricū ulcera. Tradunt in dolore dentium
adalligatum brachio quā doleat, compescere dolorem.

A P P E N D I X.

Lepidion crassos & glutinosos cibos & humores extenuare, & incidere ualet:
ideoq; culinaria est herba, & salmentis idonea.

484

LEPIDIUM

Pfefferkraut.

A

CAP. CLXXXIIII.

N O M I N A.

 EYKOION Theophrasti hoc loco describimus, quod planè diuersum est à Leucoio Dioscoridis, quod suprà depinximus, id quod tamen ple rique etiam docti uiri non animaduerterunt. Latinis Viola alba dici. Germanicè weiß Hornungsblumen / oder Herzenblumen. Non autem ab re Viola alba dici coepit; flos enim huius herbæ colorem album, & Vio larum odorem refert.

*viola alba.**viola alba cur dicta.*

F O R M A.

Folia habet Porro similia, tenuiora tamen & molliora, ex radice bulbosa pro deuntia. Pediculum etiam profert dodrantalem, tenuem ac ferè iunceum, in quo candidus flos est, in medio croceus, Violarum purpurearū odorem referens, quo decidente, capitula Nucis auellanæ quantitate erumpunt, in quibus semen Sinapi haud dissimile continetur. Quod si ad hanc descriptionem adhibeas ea quæ de Viola alba Theophrastus libro sexto & septimo de stirpium historia tradit, certè sole manifestius erit herbam hanc cuius picturam damus esse eam, quam *λευκίον* Theophrastus uocat. Nam hæc prima florum se ostendit. Emicat ubi ccelum cle mentius statim, etiam non hyeme exacta: ubi uerò immitius, postea. Celeriter *bauiola*. quoque euanscit. Radicem denique bulbosam & florem odoratum obtinet. Que singula etiam de hac nostra herba uerè dici possunt. Prima siquidem florum, hyeme etiam nondum exacta, Februario nimirum mense, & die diuo Valentino sacro, ubi ccelum clementius fuerit, appetit. In Aprili, ubi appropinquare iam coeperit Maius, euanscit. Flos item eius, Violarum purpurearum prorsus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi similitudinem orbiculata existit, ut hoc nomine nemini du bium esse debeat, quin sit Viola alba Theophrasti.

L O C V S.

B Prouenit in umbrosis syluis & locis, qualis est non procul à Tubinga paulò su prà & infrà monasterium Bebenhusum uocatum, ubi copiosissimè nascitur. Plan tatur nunc etiam passim in hortis.

T E M P V S.

In Februario statim hæc erumpit, ut diximus, herba, & inter initia Martij ad per fectionem uenit. Semen in Aprili ostendit in capitulis, ut in altera pictura uides.

T E M P E R A M E N T U M.

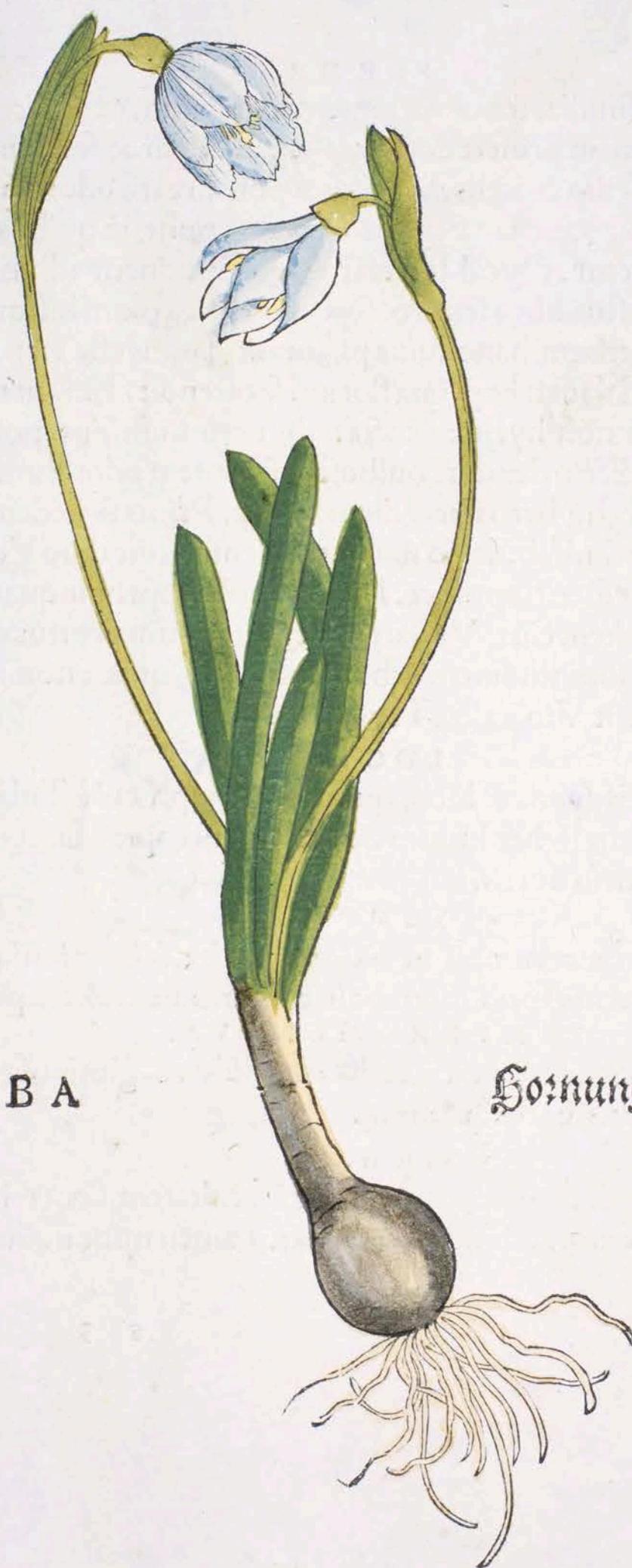
Folia ferè qualitatis omnis expertia, radix autē dulcis & glutinosa est, ut hoc no mine adstringat & exiccat, ut reliqui bulbi.

V I R E S.

Digerentem leuiter, & cum hoc adstringentē facultatem, sicut reliquos bulbos, habere ex ijs quæ cōmemorauimus satis constat. Tamen nunc nullus, quod sciam, eius stirpis usus est.

VIOLA ALBA

Hornungßblüm.

487

VIOLAE ALBAE FOLIA
CVM SEMINE.

Wässerungßblüm mit dem somen.

s 4

C

Milium solis.*Lithospermon
unde dictum.*

IΟΟΣΠΕΡΜΟΝ Græcis, Lithospermum Latinis, officinis & medicis hodie omnibus Milium solis appellatur. Germanis *Heerhirß* oder *Steinsomen*. Nomen à lapidea semen duritia accepit: neque enim Lithospermon aliud sonat Græcis, quām lapideum semen. Quum itaque semina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia uero lapidea, cōmodissima uoce Lithospermon dictum est. Milium uero solis recentioribus nominatum puto, quod semen eius candore solis & lucis splendore fulgeat.

F O R M A .

Folia habet Oleæ similia, longiora tamen & latiora, & quæ in ima parte sunt, humi iacent. Ramulos uero rectos, tenues, crassitudine lunci acuti, solidos, lignososq;. In quorum cacumine bifidi diuaricatiq; exortus, cauliculorum speciem exhibent longa habentes folia, inter quæ semen lapideum, rotundum, paruum, eruo equale. Plinius graphicè candore & rotunditate margaritas referre dixit. Nostrum autem Lithospermon multo minus quām Dioscorides & Plinius tradiderunt semen profert, quod soli diuersitati acceptum referendum erit. Radix etiam Lithospermi, quod adiiciendum esse arbitror, exteriore sui parte rubore perfunditur.

L O C V S .

Lithospermon asperis & sublimibus locis gaudet, Satum etiam in hortis prouenit.

D

T E M P V S .
Floret Iunio & Julio mensibus, eoq; tempore semen etiam profert.**T E M P E R A M E N T U M .**

Semen Lithospermi, cuius maximè usus est, calidum & siccum esse facile ex eiusdem facultatibus coniçitur. Omnia siquidem urinam cientia, Galenolib. v. de simpl. medicam. facult. cap. xij. teste, calida & sicca sunt.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Semen cum uino albo potum, calculos frangit, & urinam ducit.

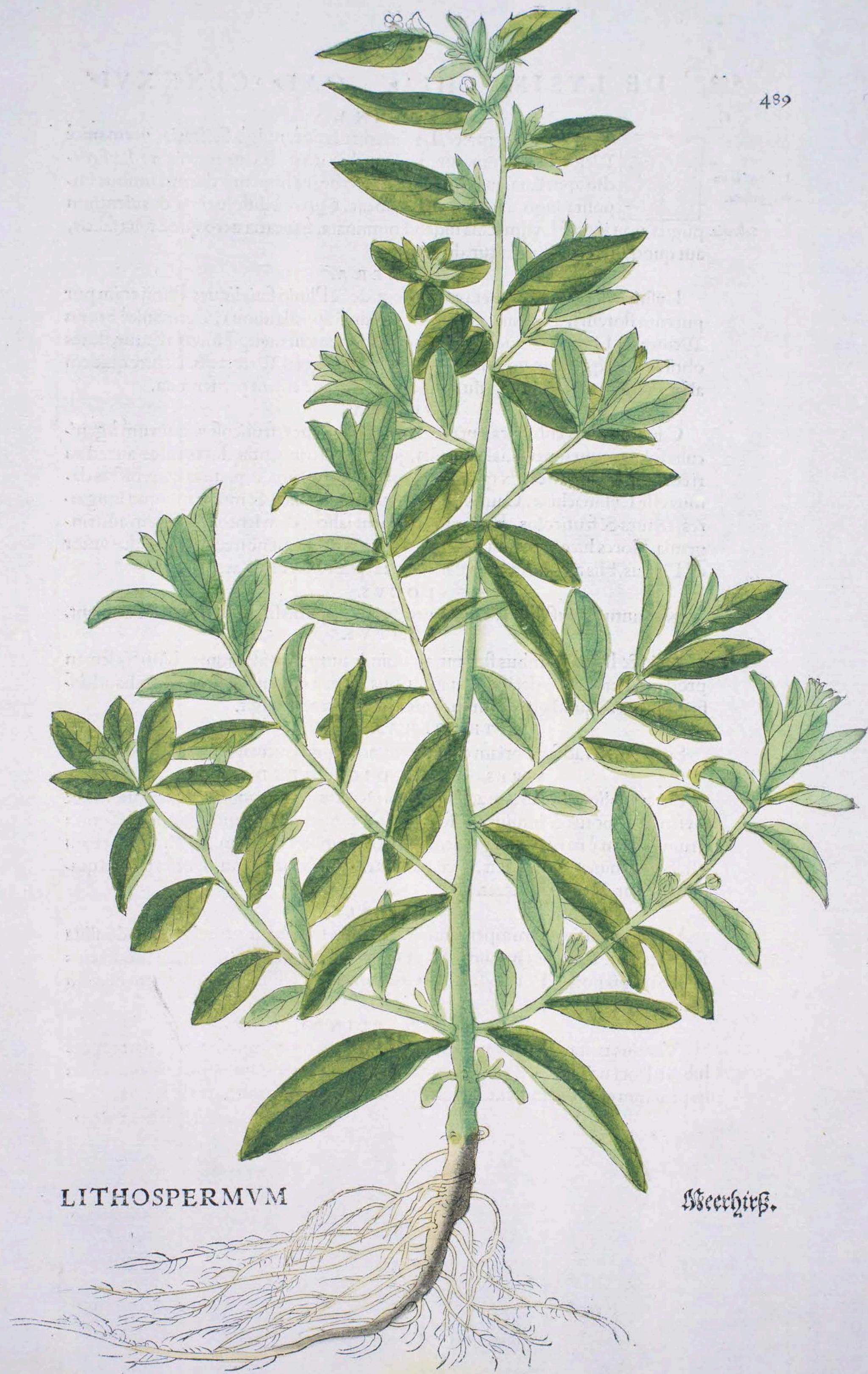
E X P A V L O .

Semen cum uino albo potum, calculos conterit, & urinas pellit.

E X P L I N I O .

Lapillis eius drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi pelliq; constat, & stranguriam discutit.

D E L Y S I -

LITHOSPERMUM

Meerhirs.

C

NOMINA.

LY SIMA CHIA græcè, Lysimachia latinè, uulgò Salicaria, germanicè Weiderich nominatur. Lysimachia uerò ab eius inuentore Lysimacho appellata, aut quia uis tanta herbe, ut iumentis discordantibus imposita iugo, asperitatem cohibeat. Quare à dissoluenda dissidentium **S**alicaria pugna, non ineptè Lysimachia uidebit nominata. Salicaria uerò quod folia salicis, aut quod inter salices nascatur, dicta est.

GENERA.

Lysimachiæ duo esse genera ex Dioscoride & Plinio satis liquet. Plinius enim pureum florem habet, hinc nos illam purpuream appellauimus, Germanicè braun Weiderich. Dioscoridis uero rufos, hoc est, aureos, ut metipse interpretatur, flores obtinet, ideoque luteam nominauimus, Germanicè geel Weiderich. Et hæc quidem altera magis adstringit, inque usu medico hoc nomine eidem præferenda.

FORMA.

Caules profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticosos, quorum à geniculis folia exeunt gracilia, salici similia, gustum adstringentia, flores rufos, aut ad aurum colorem declinantes. Ex qua pictura nulli non notum fit, plantas quas pictas damus esse Lysimachias. Caules enim emittunt cubitales, & multo quoque longiores, tenues & fruticosos. Folia etiam habent salicis, cum lentore quodam adstringentia. Flores haec rufos, illa autem purpureos habet, ut non contemnendus autor est Plinius. His accedit locus natalis, & alia quæ referre non attinet.

LOCVS.

Nascuntur palustribus locis, & prope aquas, potissimum ubi salices proueniunt.

TEMPVS.

D Junio & Iulio mensibus florent, ac subinde purpurea in siliquis oblongis semen producit, lutea uero decidentibus floribus, semen exiguum, Coriandro haud dissimile profert, quod gustum non secus atque folia adstringit.

TEMPERAMENTVM.

Superantem adstrictoriam qualitatem, adeoque exicatoriam uim obtinent.

VIRÆ. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius, cui adstringendi facultas est, ad sanguinis excreations & dysenterias potus & infusus confert. Sistit & mulierum fluxum appositus. Contra erumpentem è naribus sanguinem herba ipsa utiliter inseritur. Vulneraria etiam est, & sanguinem compescit. Incensa acerrimum habet fumum, ut serpentes quidem abigat, & muscas enecet.

EX GALENO.

Vulnera glutinat, erumpentemque ex naribus sanguinem emplasti modo illita sistit: quin & reliquas sanguinis eruptions compescere tum ipsa, tum succus eius multò magis potest. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones ac muliebrem fluxum sanat.

EX PLINIO.

Vis eius tanta est, ut iumentis discordantibus iugo imposta, asperitatem cohibeat. Pota uel illita, uel naribus indita, sanguinis profluuum sistit. Vulneribus ijs priuatim quæ calceamento facta sunt contrita & arida infricata efficax est.

DE LAGO-

LYSIMACHIA
PURPUREA.

Rot Weiderich.

492

LYSIMACHIA
LVTEA

Geel Weiderich.

A

NOMINA.

ΑΓΩΝΟΥΣ Græcis, Leporinus pes Latinis, Trifolium humile & Tri Trinitas.
nitas à tribus folijs herbarijs dicitur. Officinis nostris ignota est her-
ba. Germanis Hasenfuss/oder Rattenklee/oder Rägle nominatur.
Sic uero Græci atque Latini hanc herbam appellarunt, quod Lepo- Lagopus cur-
rino pedi similem paniculam habeat. dicta.

FORMA.

A nullo, quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibe-
mus, caules habet rotundos, hirsutos, folia Loto trifoliæ quæ in pratis gignitur si-
milia, semen in paniculis muscosis lanuginosissimè, leporino pedi similibus admodum,
adstringentis gustus.

LOCVS.

In segetibus, Plinio etiam authore, & in hortorum areis, ut testatur Dioscori-
des, gignitur.

TEMPS.

Julio & Augusto mensibus potissimum appetet.

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obtinet, Galeno teste, Lagopus.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba sistendi aluum cum uino pota. Febrientibus autem
cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

EX GALENO.

Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

B Lagopus sistit aluum è uino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini adalliga-
tur in tumore.

APPENDIX.

Ex ijs omnibus abundè constat, herbam eam quam depictam damus esse Lago-
pum, siquidem & nomen & forma illi aptissimè respondent. Locus etiam conue-
nit: nascitur enim copiosissime in segetibus. Nec temperamentum abhorret, quod
illi est adstrictorium & exiccans. His omnibus accedunt vires: uulgò enim
omnes hac planta in dysenteria, & alui profluvio utuntur.

t DE LARI-

A

N O M I N A.

APIE Græcis, Larix & Larex Latinis, officinis & uulgò Larga, Ger, *Larix seu Larex* manis Lorðbaum appellatur.

F O R M A.

Larix arbor est magna, Piceæ similis, crassior, lœuioriqe cortice, folio uilloso pectinum modo, pingui & denso, molliqe flexu, materia præstanti, rubente, odore acri. Hinc erumpit nonnihil liquoris melleo, Dioscoride ac Plinio testibus, colore atque lento, nunquam durescentis. Est autem resina quam Larignam, aut certè Laricinam uel Lariceam uocant, qua hodie omnes ferè officinæ pro terebinthina, non sine errore utuntur. *Resina laricina* *bodie pro tere-* *binthina utuntur* *officinæ.* Terebinthina enim candida est, pellucida, & in modum coloris uitri cœrulea & odorata. Lignum eius propermodum ignibus invictum, neqe flagrat, neqe in carbones recidit: nec alio modo ignis ui consumitur, quam saxum in fornace ad calcem coquendam adhibitum, quod quidem nec flamam recipit, nec carbonē remittit, sed longo spacio tardè comburitur. Eramis eius panicularum modo nucamenta dependent, quod pictura affabre ostendit.

L O C V S.

Larix, ut autor est Vitruvius, circa ripam fluminis Padi, & litora maris Adriatici nascitur. Copiosissimè autem in Silesia prouenit, unde Illustrissimus Princeps GEORGIVS Marchio Brandenburgensis dominus meus clementissimus, plures arbores Onoltzbachiū transferre curauit, à quo sanè hanc etiam cuius hic damus *GEORGIVS* *Marchio Bran-* *denburgensis.* picturam ad me Tubingam transmisit. In Silesia ex eius arboris ligno hypocausta construuntur, tantus illius ibidem prouentus est.

T E M P V S.

Larix nullo exhilaratur flore, sed turgens tantum ædit germina.

B

T E M P E R A M E N T U M.

Minimum in eius temperamento ignis & aëris, humoris autem terreni plurimum. Hinc cum non habeat spacia foraminum quà possit ignis penetrare, fit ut eius uim, quemadmodū paulò antè diximus, reñciat, nec patiatur ab eo citò lœdi. Adstrictriam itaque facultatem, haud secus atque piceæ, eius folia & cortices, ut statim dicemus, obtinent.

V I R E S. EX D I O S C O R I D E.

Cortex eius adstringit, ac intertriginib. tritus & illitus prodest, & ulceribus sum mam cutem occupantibus, ambustisqe cum lithargyro & manna thuris. Ulcera in teneris corporibus cerato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum atramento sutorio, serpentia cohabet. Foetus & secundas suffitu ejicit. Potus aluum sistit, & urinam mouet. Folia eius trita illitaqe inflammationes leniunt, & uulnera ab inflammatione uindicant. Trita uero & in aceto cocta, calida collutione dentiū dolorem mulcent. Resina eius, ut omnes aliæ, emollit, calefacit, discutit, expurgat. Tussientibus ac tabidis in ecligate per se aut cum melle conuenit. Thoracis uitia expurgat. Vrinam etiam cit, maturat, & aluum mollit. Pilos in palpebris glutinat. Cōtra lepras cum aëagine, atramento sutorio, & nitro inungitur. Auribus saniem stillantibus cum melle & oleo, & in genitalium pruritu. Miscetur etiam emplastris, malagmati& acopis. Lateris doloribus per se inuncta & imposita auxiliatur.

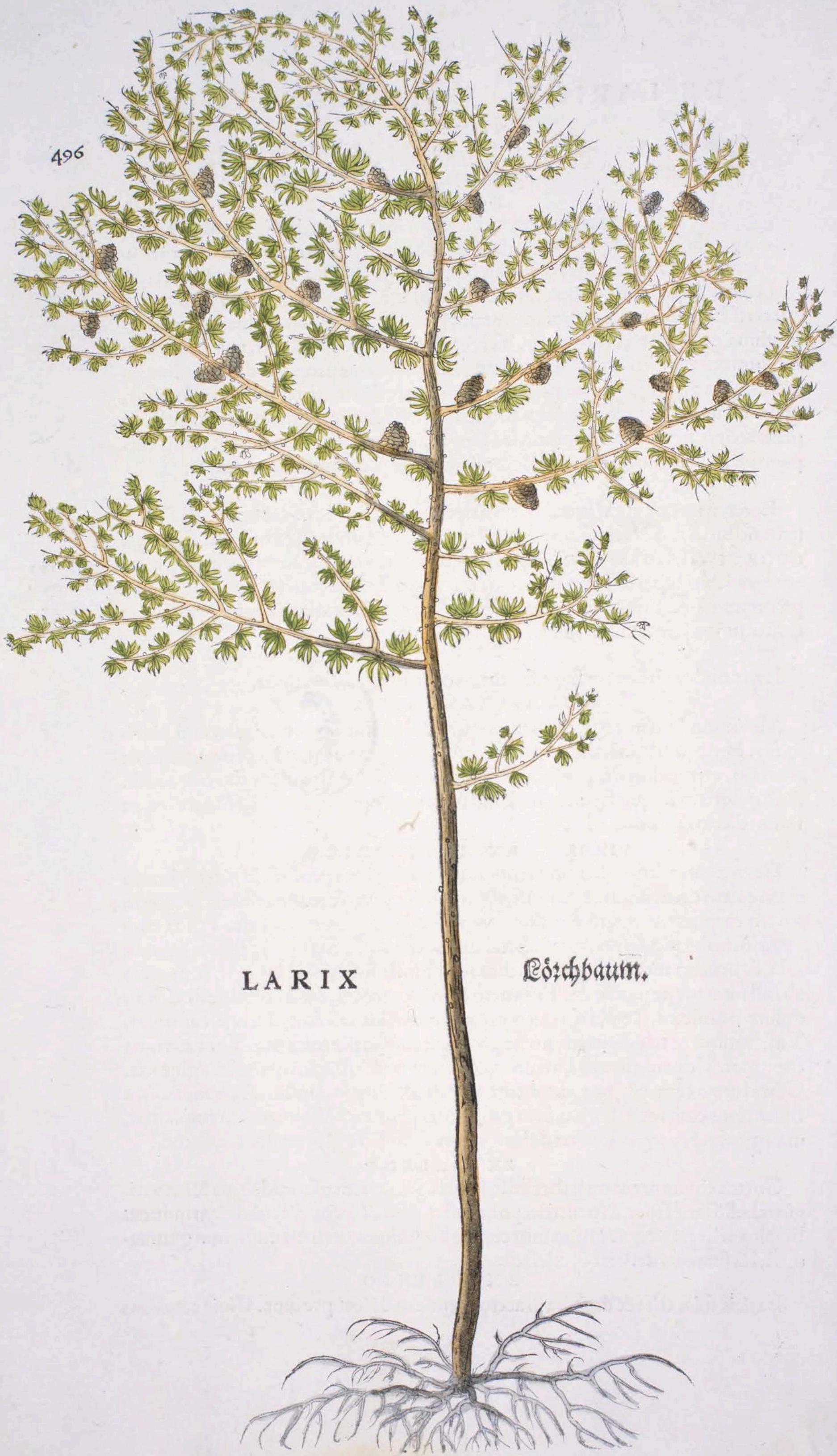
EX G A L E N O.

Cortex eius uincentem habet adstrictroriā facultatem usque adeo, ut & intertrigines bellissimè sanet, & uentrem potus sistat. Sed & ambustis cicatricem inducit. In folijs arboris, ut quæ multo sunt cortice humidiora, uis inest uulnerum glutinatioria. Resina eius desiccatur & calefacit.

EX P L I N I O.

Laricis folia trita & decocta in aceto, dentium dolori prosunt. Cinis corticum

t 2 inter-

A intertrigini & ambustis medetur. Potus aluum sifit. Vrinam mouet. Suffitu uulas corrigit. Resina larigna tuisi efficax habetur, polletq; contra uiscerum ulcera.

DE MELISSOPHYLLO ▶ CAP. CLXXXIX ▶

NOMINA.

ΕΛΙΣΣΟΦΥΛΛΟΝ, ἡ μελίσφυλλος Græcis, Apiastrum siue Citrago Latinis, officinis Melissa dicitur. Germanis Melissen / Melissa. lissenfraut / Honigblüm. Melissophyllum non alio nomine appellatum est, nisi quod apes eius folio magnopere delectentur; nec enim μελισόφυλλον aliud quam apum folium significat. Meliphyllo uero, qua uoce Nicander usus est, mellis folium indicat. Sic itaque nominari ceperit, quod hinc apes mellis materiam colligant. Par ratione Latini Apiastrum haud dubie dixerunt, quod ea herba apes plurimum latenter, adeò ut si ea aluearia confrentur perungantur, detentum in eis examen non fugiat. Citraginem autem ab odore Citri:nares enim si consulantur Citriū mālūm olebit.

GENERA.

Duo sunt ex uulgarium herbariorum sententia Melissophylli genera. Vnum uerum; alterum adulterinum, quod Germani Wanzenfraut nominant, ut paulo post dicemus.

FORMA.

Folia & caulinculi ueri Melissophylli, Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, citri mali odore. Perperam hodie officinæ pro uera Melissa utuntur herba passim in hortis proueniente, quam Germani, ut diximus, quia cimices olere uidetur, Wanzenfraut nominant. Fecundus itaq; cum huius herbæ odor sit, non est cur apes ea delectentur, neq; ei florenti insident, sed eam potius fugiunt. Contrà illa quam pro uera pictam damus unicè oblectantur, quod illius tam gratus odor sit, ut in ædibus strata, eas gratissimo odore compleat.

LOCVS.

Nascitur in sylvis uerum, adulterinum autem in hortis,

TEMPS.

Carpitur æstate, Junio potissimum mense, quo floribus prægnans est.

TEMPERAMENTUM.

Melissophyllum ex secundo ordine calefacientiū censetur, desiccatur uero non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi ordinis esse posuerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum uino pota aut illita, contra scorpionū, phalangiorū, canumq; morsus prosumt. Decocū eorundem, si eo perfundantur, idem potest. In infessiōnibus adducendos menses utile est. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis iniectum prodest. Fungorū strangulationibus, folia cum nitro pota succurrunt. Torminibus auxiliant. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum sale strumas discutiunt. Ulcera purgant. Articularios dolores illita mitigant.

EX GALENO.

Melissophyllum Marrubio facultate simile est, sed plurimū ab eo uincit: quam obrem nec uititur illo quispiam. Superuacaneum siquidem foret præsente Marrubio, cuius tantus est ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Melissophyollo. Cæterum si cui forte ad manum quandoq; Marrubium non fuerit, illo ad quæcumque utili cebit, modo quanto ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

EX PLINIO.

Melissophyollo siue Melittæna si perungantur aluearia, non fugient apes: nullo

498

MELISSOPHYLLVM
VERVM.

Asclissen.

MELISSOPHYLLVM
ADULTERINUM.

Wantzenfrau.

C enim magis gaudent flore. Copia istius examina facillimè continentur. Idem præsentissimum est contra iectus earum uesparumq; & araneorum, item scorpionum, remedium. Item contra uuluarum strangulationes addito nitro. Contra tormina è uino. Folia eius strumis illinuntur, & sedis uitij cum sale decocta. Succus fecminas purgat, & inflationes discutit, & ulcera sanat. Articularios morbos sedat, canisq; morsus. Prodest dysentericis ueteribus, & cceliacis, orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi eximum habetur.

EX SYMEOENE SETHI.

Ad stomachi ex frigiditate morsus, & à nigra bile tristitias & timores qui sine ratione ex illa fiunt, confert. Hilaritatem efficit, & ad melancholicū ac pituitosum humorem prodest. Fertur quod industriam afferat, & quod ante somnum sumptum, bona somnia faciat, contraria ratione cum Brassica, quæ mala insomnia affert. Bubones laedit.

DE MARATHRO CAP. CXC

NOMINA.

*Marathrum cur
appellatum.*

APAOPON græcè, Fœniculum latine, officinæ antiquum & latinum nomen retinuerunt, Germanicè Fendel dicitur. Marathrum Græcis dictum putant à marcescendo, quod ad cōdienda plurima cum inaruerit cōmendatissimum sit. Fœniculum autem dici existimant, quod satum magno cum fœnore semen reddat.

FORMA.

D Fœniculum ferulacei generis est, hominisq; plerunq; proceritatem superat, caule geniculato, fungosa intus medulla, leui exterius cortice & herbaceo, folia Abrottoni, sed longiore mollioriç, iucundo odore, umbella rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinato, in qua semen nudum dependet, radice candida, longa & odorata.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit. Sua etiam sponte interdum ceu Anethum nascitur.

TEMPVS.

Colligitur caule turgescente. Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTUM.

Fœniculum tam ualenter excalfacit, ut ex tertio ordine excalefacientium censeri possit. Exiccat uero non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit. Proinde lac procreat, quod, si admodum desiccaret, non sanè efficeret.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comesta mammas lacte replet. Idem potest semē potum, aut decoctum cum ptisana. Comæ decoctum subditum impositumue, renum & uescicæ uitij utile: quippe quod urinam ciere potest. Contra serpentium iectus in uino potum prodest. Menses dicit. In febribus nauseam, & stomachi ardorem ex aqua frigida potum, sedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caulibus & folijs expressis in sole siccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem cōficiuntur, utiliter adiūcitur. Extrahitur etiam succus ex semine uiridi, folijs, ramulisq; ad eadem utilis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi similem reddit. Caule medium dum herba floret incolæ demetunt, igniç admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

EX GALE-